

Miskolci Egyetem
Állam- és Jogtudományi Kar
Államtudományi Intézet
Közigazgatási Jogi Tanszék
TDK dolgozat

A közösségi portálok árnyoldalai

Konzulens: dr. Czékmann Zsolt
Egyetemi tanársegéd

Készítette: Cseh Gergely
J-503
Jogász

Miskolc

2011

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék	1
Előszó	2
1.Információs társadalom	3
2.Adatvédelem.....	6
3.Mi is az a WEB 2.0 pontosan?	14
4.A közösségi oldalak mibenléte	17
5.A közösségi oldalak problémái.....	21
5.1.Adatvédelmi önszabályozás és felhasználó védő eljárások.....	23
5.2.Adatvédelmi elvárások megvalósulása.....	32
5.3.Információs társadalmi devianciák	39
Utószó.....	43
Felhasznált Irodalom	44

Előszó¹

Földünk az információs forradalmak világát éli. A technika szélvényszerű fejlődésével próbálja tartani a lépést a jogi szabályozás. Sajnálatos módon inkább kevesebb sikerrel jár, mivel a jog a technikánál jóval statikusabb, kevésbé dinamikus tudomány. Ezért a technikai fejlődés jogi hátterének minél gyorsabb fejlesztését szorgalmazza sok európai és nemzetközi szervezet. Azonban a joghézagokat, szabályozási kiskapukat – amiket a jogtudomány alapvető jellemzője okoz - a jogszabályok által szabályozni kívánt jogi személyek, gazdasági társaságok vagy éppen magánszemélyek mindig megtalálják.

Hogy kicsit konkrétan is beszéljek, az adatvédelem az a témakör, ami engem kifejezetten megragadott tanulmányaim során. Az adatvédelem egy viszonylag új diszciplína, amire a technikai vívmányok és személyes adatokat „habzsoló” közösségi portálok térnyerése nyomán nagy szükségünk lett. Az nemzetközi rendelkezések nyomán Magyarországon is megszületett 1992-ben az adatvédelmi törvény. A dolgozatomban boncolgatom majd a törvény személyes adatok kezelésére vonatkozó rendelkezéseit, legtöbbször a világ jelenleg legkedveltebb közösségi oldalának szabályozási hátterével párhuzamba állítva. Sokszor fogom Internetes napilapok cikkeit segítségül hívni, ahhoz, hogy bemutassam az ilyen jellegű portálok negatívumait. Az adatvédelemhez kapcsolódó majd összes magyar törvény rendelkezéseiből próbálok meríteni, hogy a dolgozat megfelelő szakmai színvonalat érjen el. Továbbá próbálok letisztázni az Interneten keringő közkezdvelt fogalmak, mint például a webkettő vagy éppen a közösségi oldal definícióját. Dolgozatom végén olyan devianciákra próbálok rámutatni, amik káros tendenciákká válhatnak a közösségi szájtok használói életében.

Dolgozatommal szeretnék rámutatni a közösségi portálok hiányosságaira, és arra, hogy az Internet adta szabadság mellett mindig figyeljünk arra, hogy saját személyes adataink mindig megfelelő védelmet kapjanak. Nem árulok el nagy titkot azzal, hogy ha felelőtlenül bánunk velük, akkor a későbbiekben visszaélhetnek vele. És gondolom, senki sem szeretné magát „más színben” látni Internetes szörfölései közepette...

¹"A bemutatott kutató munka a TÁMOP-4.2.1. B-10/2/KONV-2010-0001 jelű projekt részeként az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg"

1. Információs társadalom

Az ezredfordulóra az információs társadalom fogalmának használata rendkívül kiterjedtté vált, és már nemcsak a társadalomtudomány szótárában mindennapos, hanem előszeretettel nyúlnak hozzá a politikai marketing vagy az üzlet világának szereplői, továbbá gyorsan elterjedt az írott és az elektronikus média nyelvén is. Pont ezért, hogy annyira közkeletű kifejezéssé vált, ezért nem lehet megadni a pontos, szakszerű fogalmát, pedig ennek tisztázása az adatvédelem pontosabb vizsgálata előtt elengedhetetlen. Ehelyett számos ideológia képviselője különböző nézőpontból értékeli a fogalmat, így ezek lényegi tartama sem egyezik. Ezek közül szeretnék párat felvillantani, miután magát a szókapcsolatot kicsit boncolgatom.

Mind az információ, mind a társadalom kifejezés magában, egyenként vizsgálva minden embernek „érthető”.

Az információ – ha nem vesszük figyelembe a specifikus értelmezéseket - ismeretekkel, ismeretek közlésével, adatokkal, tudással, tanulással, kommunikációval, hírrel kapcsolatban álló kifejezés. Persze ennél árnyaltabban is meg lehetne fogalmazni, azonban ez nekünk most sürgős.

A társadalom egy olyan embercsoport, amelyet történelmi, kulturális és intézményi folytonosság jellemez, továbbá fontos feltétel, hogy a csoport tagjai kapcsolatot tudjanak egymással teremteni.

Mivel most már ismerjük az információ és a társadalom szó jelentését külön-külön, meg kell tudnunk vajon akkor együtt mit is jelentenek? „A két szó jelentéséből fakadóan olyan társadalmat jelent, ahol az információ és az azzal kapcsolatos jelenségek (így a tudás, a kommunikáció, az adatok, az informálás, a gondolkodás és az adatfeldolgozás) a korábbinál fontosabb, központi szerepbe kerülnek, meghatározzák az emberi kapcsolatokat, a társadalmi átörökítést (a folyamatosságot), a térbeli kötődést, az intézményeket, a kultúrát és magát a nemzetállamot is.”² Miután a fogalom két elemének jelentése tisztázásra került, áttérhetek a komplex fogalom téma szempontjából való értékelésére.

²Pintér Róbert (2007) Az információs társadalom, az elmélettől a politikai gyakorlatig Gondolat Kiadó, Új mandátum, Budapest 22. o.

Az információs társadalom fogalmát Manuel Castells – a téma talán legismertebb kutatója – alapján az emberi együttélés olyan új módjaként határozhatjuk meg, ahol az információ hálózatba szervezett előállítása, tárolása játssza a legfontosabb szerepet. „Az információs társadalom egyik kulcsfontosságú jellegzetessége alapvető struktúrájának hálózati logikája, ami megmagyarázza a „hálózati társadalom” elvének használatát.”³Mint már említettem ez a fogalom nem egyedülálló, sok más kutató fogalmazott meg hasonló téziseket, amelyek közül párat lentebb meg is említek:

"Új típusú társadalom, amelynek átalakulása és fejlődése mögött az információs (és nem az anyagi) javak termelése a hajtóerő... (és amely ezzel) az emberi intellektuális kreativitást virágoztatja fel."⁴(Yoneji Masuda) Azaz az emberiség már nem csak az anyagi javak gyarapítására szenteli életét, hanem a technika és informatikai fejlődésével párhuzamosan az információtechnikai eszközök és adatok tárolására, rendszerezésre.

"Olyan társadalom, amely a társadalmi kontroll, valamint az innováció és a változás kezelése érdekében a tudás körül szervezi magát..."⁵(Daniel Bell) Bell értelmezése szerint az új társadalomkép létrejöttével a tudás lesz az, ami a mozgatórugója lesz a társadalomnak.

„A jelen társadalma leírható tudás alapú társadalomként annak az élet minden területére és intézményére kiterjedt tudományos és technológiai tudás által”⁶(Nico Stehr) Azaz Stehr véleménye szerint a társadalmi rendszer összes mozzanata az informatikai tudás által irányított.

„Társas formáció a társadalmi és médiahálózatokkal, amelyek lehetővé teszik annak elsőrangú szerveződését minden lehetséges szinten (egyéni, csoportos/szervezeti vagy

³Manuel Castells (2000) A hálózati társadalom kialakulása. Az információ kora: Gazdaság, társadalom és kultúra. I. kötet. Ford. Rohonyi András. Gondolat-Infonia, 2005. 34. o.

⁴Yoneji Masuda (1983) Az információs társadalom - mint posztindusztriális társadalom, Ford. Kozma Katalin Budapest: OMIKK, 1986. 23. p.

⁵Daniel Bell (1976) The Coming of Post-Industrial Society. New York: Basic Books.127. p.

⁶Nico Stehr (2002) A World Made of Knowledge. Lecture at the Conference "New Knowledge and New Consciousness in the Era of the Knowledge Society", Budapest, January 31st 2002. 18. p.

társadalmi). Továbbá ezek a hálózatok ennek a formációnak minden egységéhez és részéhez növekvő mértékben kapcsolódnak.”⁷(Jan Van Dijk)

„Az élet minősége éppúgy, mint a társadalmi változások és gazdasági fejlődés egyre nagyobb mértékben az információtól és annak felhasználásától függenek.”⁸(William Martin) Azaz a társadalmi problémák pozitív illetve negatív irányba való eltérése nagyban függ a megszerzett információ feldolgozásától és ennek hasznosításától.

Persze, ezek a fogalmak csak példák annak illusztrálására, hogy mi is az információs társadalom maga. Emellett még számos definíciót alkottak az ezzel foglalkozók, akik más-más nézőpontból értékelik az adott fogalmat. Azonban saját témám szempontjából, ezek a meghatározások, amik legjobban kihangsúlyozzák az információs társadalom lényegét. Számomra a Nico Stehr féle fogalom a leglényegretörőbb, mely szerint az információs társadalmi lét magában hordozza azt, hogy az élet összes területét átjárja a technikai és az informatikai tudás. A gyors ütemű fejlődés következtében a társadalom összes tagja rákényszerül arra, hogy belekerüljön az információs körforgásba, mivel ha nem tenné, nem tudna részesülni a különböző szolgáltatásokból, és nem tudna egyenlő jogokkal rendelkező felhasználó lenni. Ezeknek a jogoknak az érvényesülése miatt szükséges majd az adatvédelem témakörében is mélyebben beleásni magamat.

⁷Jan Van Dijk (2006) The Network Society. London: Sage. Second Edition 20. p.

⁸Martin W. J.: The global information society Asliblgover Hampsire; England, Vermont. USA 1995. 5. p.

2. Adatvédelem

Amint már az első fejezetben is említettem, az információs társadalom fogalma közkeletűvé, mindennapossá vált a hétköznapi szóhasználatában. A kifejezés mára már egy jól használható klisévé nőtte ki magát, de nem volt ez így az 1970 – 80-as években. Ekkor kezdett el ugyanis a fogalom kialakulni, aminek egyre gyorsabb és szélesebb körben való elterjedésével egyre több problémával is szembe találták magukat mind a jogalkotók és mind a jogalkalmazók. Az egyik legnagyobb problémát, az információs társadalom által „felszínre hozott” személyes - és közérdekű adatok kezelésével és felhasználásával járó egyre növekvő lehetséges visszaélések okozták. Ez a fejlődésbeli probléma magával hozta a jogi szabályozás kényszerét. Az információs társadalom iszonyatosan gyors fejlődése alapjogi szintű szabály lefektetést igényelte, mivel a személyiségi védelem részét képező adatvédelem és a modern kormányzati rendszerek által igényelt nyilvántartások követelményeit összhangba kellett hozni.

Jogi keretet először Magyarországon az 1949. évi XX. törvény (Alkotmány) biztosított a probléma megoldására. A személyes adatok védelméhez való jogot (vagy információs önrendelkezési jog), mint legújabb generációs jogot az Alkotmány módosításáról szóló 1989. évi XXXI. törvény 34 § - a állapította meg és 1989. október 23-án lépett hatályba. Jelenleg hatályos Alkotmányunk alapján ez most így néz ki:

„59. § (1) A Magyar Köztársaságban mindenkit megillet a jóhírnévhez, a magánlakás sérthetlenségéhez, valamint a magántitok és a személyes adatok védelméhez való jog.”⁹

A következő évben a jogalkotók a fent említett paragrafus mellé még beiktattak egy újabb bekezdést. Ezt a Magyar Köztársaság Alkotmányának módosításáról szóló 1990. évi XL. törvény alapján tették, ami 1990. június 25-én lépett hatályba. Ez a beiktatott rész ma így fest:

„(2) A személyes adatok védelméről szóló törvény elfogadásához a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.”¹⁰

⁹1949. évi XX. törvény 59. § (1)

¹⁰Alkotmány 59. § (2)

A személyes adatok védelméhez való jog nevesítésre és az Alkotmányba való beépítésére azért volt szükség, mert beiktatásának idejére olyan szintre fejlődött, ami majdhogynem egyenértékű volt a tulajdonhoz való joggal. Azért hasonlítható ehhez, mivel ebben az alapjogban is az adott jog/dolog feletti teljes körű rendelkezési jogot gyakorolhatunk. Ugyanígy van ez a személyes adatainkkal, amik csak is ránk tartoznak, mi rendelkezhetünk felettük.

Alkotmányunkban a közérdekű adatok megismerésének és terjesztésének a jogát a személyes adatoknál említett törvény állapította meg.¹¹

Mivel az Alkotmányi szinten való regularizáció kevés, ezért szükséges törvényi szinten is jogszabályt alkotni. Az Alkotmány második bekezdésben említett törvény: az 1992. évi LXIII. törvény, ami a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról (továbbiakban: Avtv.) szól. Ezen felül az Alkotmány alapján rendelkezéseket tartalmaz a személyes adatok védelmére az 1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről (továbbiakban: Ptk.), amely kimondja: „A számítógéppel vagy más módon történő adatkezelés és adatfeldolgozás a személyhez fűződő jogokat nem sértheti.”¹² Emellett az 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről 177/A-B. § - ban a személyes adatok védelméről szóló törvény és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló törvény rendelkezéseinek megsértésével vétséget követ el a tettes.¹³

A továbbiakban az Avtv. által szabályozott alapjogi kérdésekkel kell foglalkozni.

A törvény legelső paragrafusában lefekteti az általam is követni kívánt szétbontást, miszerint az Avtv célja, hogy személyes adatával mindenki maga rendelkezzen és a közérdekű adatokat mindenki megismerhesse.¹⁴ Látható tehát, hogy az információs társadalmi alapjogok két részre bonthatóak. Egyik rész a magánszféra védelmét tartja szem előtt, a másik része pedig a politikai, társadalmi nyilvánosságot „követelő” törvényi rendelkezés. A közösségi oldalak adatvédelmi problémáinak folytán én csak a magánszféra védelmével, azaz a személyes adatokkal fogok foglalkozni, mivel a közösségi oldalak a magánszemélyek személyes adataival nem rendelkeznek megfelelően.

A személyes adat fogalmát az Avtv. értelmező rendelkezései között rögzíti.¹⁵ Lényeges kiemelni azt, hogy az Avtv. személyes adatnak csak a természetes személyekkel

¹¹Alkotmány 61. § (1)

¹²1959. évi IV. törvény 83. § (1)

¹³1978. évi IV. törvény 177/A-B. § (1) – (1)

¹⁴1992. évi LXIII. törvény (Avtv.) 1. § (1)

¹⁵Avtv. 2. § *személyes adat fogalma*

kapcsolatba hozható adatokat minősíti. Ez azt jelenti, hogy sem a meghalt személyek, sem a szervezetek adatai nem minősíthetők ilyen jellegű adatnak. Ezekkel más törvények foglalkoznak. Van még egy lényeges tisztázásra szoruló fogalom, az adat fogalma. Erre vonatkozóan nem találunk meghatározást a törvényben. A jogirodalomban leginkább elfogadott fogalom szerint az adat „tények és elképzelések nem értelmezett, de értelmezhető formában való közlése, formailag befogadható, de szemantikailag nem értelmezett közlése.”¹⁶ Leszűrhető tehát az, hogy nem kell adatnak a közlést követően értelmezett, rögvest érthető formában megjelennie.

A hatályos szabályozás után ki kell térni arra, hogy 2012. január 1-től lép hatályba Magyarországon az Alkotmány helyett az Alaptörvény és az Avtv. helyett az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló törvény (továbbiakban: új Avtv.).

Hazánk Alaptörvényét 2011. április 25 - én fogadták el. Ez is tartalmaz rendelkezést a személyes adatok védelméről a Szabadság és felelősség fejezet VI. cikkének (2)-(3) bekezdésében:

„(2) Mindenkinek joga van személyes adatai védelméhez, valamint a közérdekű adatok megismeréséhez és terjesztéséhez.

(3) A személyes adatok védelméhez és a közérdekű adatok megismeréséhez való jog érvényesülését sarkalatos törvénnyel létrehozott, független hatóság ellenőrzi.”¹⁷

Első említendő változás, hogy az Alaptörvény már sarkalatos¹⁸ törvényben kívánja szabályozni az új Avtv.- t, ellentétben elődjével, aki csak az országgyűlési üléseken jelen lévő országgyűlési képviselők kétharmadától várt pozitív szavazatot. A másik jelentős módosítás, hogy Alkotmányunk semmilyen hatóságról sem szól az adatvédelemmel kapcsolatban, azonban az Alaptörvény felállítja a Nemzeti Adatvédelmi és Információs Hatóságot, ami független szervként működik és bírságokat szabhat ki. Ezzel párhuzamosan az Alaptörvény megszünteti az adatvédelmi biztos intézményét. 2012. legelején hatályba lépő Alaptörvényünk szövegéből ezek a módosítások olvashatók ki.

Emellett persze meg kell említeni, nem csak az Alkotmányunk, hanem az adatvédelmi törvényünk is változni fog.

¹⁶Balogh Zsolt György: Jogi Informatika, Budapest–Pécs, Dialóg Campus. 1998. 17. o.

¹⁷Magyarország Alaptörvénye Elfogadva 2011. április 18.

¹⁸Akkor mondjuk, hogy egy törvény sarkalatos, ha az összes országgyűlési képviselő kétharmadának pozitív szavazata szükséges az elfogadáshoz.

2011. július 11-én az Országgyűlés elfogadta a 2012. január 1-jén hatályba lépő új adatvédelmi törvényt. Az új Avtv.-ben változatlan alapokkal találkozhatunk. A személyes adatok kezelésére vonatkozó legfőbb szabályok megmaradnak. Új elem, hogy ha az érintett¹⁹ hozzájárulásának a beszerzése lehetetlen vagy aránytalan költséggel járna, akkor is kezelheti az adatkezelő a személyes adatokat.²⁰ Ez nagyon aggályosnak tekinthető, mivel az Avtv.-ben az érintett kifejezett hozzájárulása szükséges a személyes adatok kezeléséhez. Továbbá az európai adatvédelmi törvények alapját képező 95/46/EK irányelv sem tartalmaz olyan paragrafust, amiből kiolvasható ilyen rendelkezés. Végezetül elmondható, hogy az információs önrendelkezési jog az egyén „azon joga, hogy alapvetően maga döntsön személyes adatainak kiszolgáltatásáról és felhasználásáról.”²¹ Az adatbiztonság témakörében több gyakorlati tapasztalat által megfogalmazódott megoldást rögzít az új törvény. Az adatigénylés szabályai is változnak. Abban az esetben, ha az adatigénylés jelentős terjedelmű, nagy mennyiségű közérdekű adatot tartalmaz, akkor a korábbi 15 napos határidő egy alkalommal 15 nappal meghosszabbítható. Amint fentebb említettem, feláll a Nemzeti Adatvédelmi és Információs Hatóság (továbbiakban: Hatóság), mely tízmillió forintig terjedő bírságot szabhat ki. Emellett persze a törvény meghagyja a bíróság eddigi jogosítványait. Az adatvédelmi nyilvántartás szabályai nagyban változnak, mivel eddig semmilyen következménnyel nem járt, ha adatkezelő elfelejtette bejelenteni az adatkezelést. 2012. január 1-től ez változik. Az adatkezelés addig nem lesz elkezdhető, amíg azt nyilvántartásba nem veszik. Ha valaki nem teljesíti kötelezettségét, bírsággal lesz sújtható. Továbbá a nyilvántartási kérelem beadásával egyidejűleg díjat is kell fizetni, amit főszabály szerint 8 nap alatt vesz nyilvántartásba a Hatóság. Ha ez nem történne meg az adott időn belül, akkor azonnal megkezdhető az adatkezelés. Amennyiben eltérő célú az adatkezelés, akkor önállóan kell bejelenteni, még ha a kezelt adatok köre azonos is. Érdeemes mindenkinek 2011. december 31-ig élni a bejelentési kötelezettséggel, mivel addig még ingyenes. Továbbá ha az adatkezelő 2012. június 30-ig nem jelenti be az adatkezelést, akkor nem folytathatja tovább tevékenységét.

Az eddigiekben láthattuk, hogy Magyarországon alapjogi - és törvényi szinten melyek a fő rendelkezések. Ha egy szolgáltató/adatkezelő a Magyar Köztársaság területén végzi a tényleges és nem csak technikai tevékenységét, problémamentes a helyzet. Itt van a székhelye, telephelye, lakóhelye, ezért az adott ország bírálja el és felügyeli az

¹⁹2011. évi CXII. törvény 3 § 1.

²⁰Új Avtv. 6. § (1)

²¹15/1991. (IV. 13.) AB határozat

adatkezelését. Ezt nevezzük a származási ország elvének. Az igazi problémát az jelenti, ha egy tartalomszolgáltató Magyarországra irányuló szolgáltatásáról beszélünk. Itt már kitűnik a jog működéséből, nem elégséges a nemzeti törvényalkotás. Ezért van szükség a nemzetközi szintű szabályozásra.

Az első ilyen jellegű joganyag az OECD irányelvek a magánélet védelméről és a személyes adatok határokon átvitelő áramlásáról (OECD Guidelines on the Protection of Privacy and Transborder Flows of Personal Data). Az irányelveket 1980-ban alkották. Az irányelvek fő rendelkezéseit az alábbiakban fogom kiemelni.

Az irányelvek hatálya azokra a személyes adatokra vonatkozik, amelyek akár állami, akár magánszektorban jelennek meg, illetve amelyek felhasználásuknak tartalmától és természetüknél fogva veszélyeztetik az egyéni szabadságjogokat. Továbbá az irányelveket minimális értéként kell elfogadni, tehát ezek bővíthetők, jobban kifejezhetők a magánélet hatékonyabb védelme érdekében.

Az irányelvek lefektetnek különböző alapelveket, melyek a korlátozott adatgyűjtés -, szándékmegjelölés -, felhasználási korlátozás -, biztonsági garancia -, egyéni részvétel - és a felelősségre vonhatóság alapelve. Mint látható az alapelvek logikailag követik egymást, az adatkezelés folyamatának biztosítására lettek kialakítva. A fent felsorolt alaptételek megfelelő alapot biztosítottak arra, hogy a későbbiek több adatvédelmi törvény is beépítse alapelvei közé (lásd: olasz és magyar adatvédelmi törvény).

Az irányelvek harmadik részében rögzítik, hogy a tagországoknak figyelemmel kell lenniük arra, egyrészt, hogy az adatok kezelése és feldolgozása más tagországokra is kihatással lehet, másrészt, hogy semmilyen más dokumentummal nem korlátozhatják a személyes adatok határokon átvitelő áramlását.

Az irányelvek a tagországok számára kihangsúlyozzák, hogy törekedniük kell arra, hogy a magánélet és a személyes szabadságjogok védelme érdekében nemzeti törvényeket kell elfogadniuk, ebben az egyének számára biztosítani kell, hogy élhessenek jogaikkal. Ahhoz, hogy használhassák jogaikat, megfelelő szankciókat és jogorvoslatokat kell biztosítani, ezáltal a fentebb említett alapelvek betartásra kerülhetnek.

Az utolsó részben a nemzetközi együttműködés fontosságára hívja fel a figyelmet. A tagországok mindenfajta információ cserét és segítségnyújtást elősegítő eljárást építsenek ki egymás között, mind nyomozási, mind adatvédelemmel kapcsolatos eljárási ügyekben.

A következő jogalkotási dokumentum az Európa Tanács által 1981. január 28-án, Strasbourgban elfogadott egyezménye az egyének védelméről a személyes adatok gépi

feldolgozása során (Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data). Az egyezményt Magyarországon az 1998. évi VI. törvény hirdette ki. Már az egyezmény címéből látszik, mi az alkotók pontos célja. A magánélethez, személyes adatok védelméhez való jog megőrzése az adatok számítógéppel való feldolgozása során mind a köz -, és mind a magánszférában. Az egyezmény lefekteti nagyjából azokat az alapelveket, amelyeket az OECD irányelveknél láttunk. Az adatok tisztességes és törvényes úton való megszerzése, célhoz kötöttség elve, arányos tárolás elve, biztonsági garanciák elve és jogorvoslathoz való jog.

Egyik tagállam sem korlátozhatja a személyes adatok országhatárokat átlépő áramlását, továbbá minden egyes egyezményt ratifikáló fél megnevez saját országán belül egy szervezetet, amely együttműködik más államok ilyen jellegű szerveivel. A továbbiakban részletezi ezeknek a szervezeteknek, hogyan nyújthatnak segítséget a különböző sérelmet szenvedett alanyoknak. Az egyezmény alapján az Európa Tanácsnak létre kell hozni egy Tanácsadó Bizottságot, amelynek feladatai között megtaláljuk az egyezmény alkalmazásának előmozdítását, módosítási javaslatok előterjesztését továbbá kérésre véleményt nyilváníthat bármely egyezmény által szabályozott kérdésben. Lényeges még kiemelni azt, hogy az egyezményt bármely fél bármikor felmondhatja egy az Európa Tanács főtitkárához címzett értesítéssel, továbbá fontos még, hogy az egyezményhez fenntartás nem fűzhető. Ez annyit tesz, hogy aki beépíti nemzeti joganyagába, annak minden egyes szakaszát el kell fogadnia.

Fő vonásait tekintve az irányelvek és az egyezmény megegyeznek. Azonban az egyezmény már sokkal konkrétabban fogalmazza meg az esetleges problémákra adható válaszokat.

Az előző bekezdésekhez kapcsolódva, meg kell még jegyezni, hogy a fent említett egyezménynek 2001. november 8-án kelt egy kiegészítő jegyzőkönyve. Ezt a 2005. évi LIII. törvény vezette be a magyar jogalkalmazásba, ami a felügyelő hatóságokról és a személyes adatok országhatárokat átlépő áramlásáról szól.

A kiegészítő jegyzőkönyv alapján létre kell hozni a tagállamoknak olyan felügyelő hatóságot, amelyek vizsgálatokat folytatnak, eljárásokban részt vesznek, felhívják az igazságszolgáltatással foglalkozó hatóságok figyelmét az egyezmény által érvényesíteni kívánt alapelvekre, továbbá joguk van arra, hogy a hozzájuk intézett panaszokat kivizsgálják. Magyarországon ezt a hatóságot az adatvédelmi biztos testesíti meg. Lényeges még azt kiemelni, hogy olyan országba, amely nem részese az egyezménynek, csak úgy lehet továbbítani személyes adatot, ha a harmadik ország vagy annak szerve megfelelő, elvárható szintű védelmet tud biztosítani annak az adatnak.

Az utolsó lényeges nemzetközi vívmány, az Európai Parlament és a Tanács 95/46/EK irányelve a személyes adatok feldolgozása vonatkozásában az egyének védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról (Directive 95/46/EC on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data). Az irányelvet 1995. október 24-én fogadták el. Mint a címből is látszik az irányelv a fentebb említett egyezményekben és irányelvekben rögzített alapvetéseket átveszi. Az irányelv legfőbb célja a természetes személyek alapvető szabadságjoga, különösképpen a magánélet tiszteletben tartása a személyes adatok feldolgozása során. Az irányelvben foglalt alapelvek megegyeznek az előzőekben felvázoltakkal. Az irányelv külön szakaszt szentel annak, hogy rögzítse, adatkezelés esetén az érintettet tájékoztatni kell erről. Az Európa Tanács egyezményénél rögzített biztonsági garancia alapelve itt bővebb kifejtésre kerül.²² A lábjegyzetben leírtakon kívül az érintett tiltakozási joga továbbá az adatfeldolgozás titkossága és biztonsága is követelményként fogalmazódik meg. Ezeken felül találunk rendelkezést arról, hogy bírósági jogorvoslati eljárást kell kidolgozni, hogy a jogszabályok ellen vétő adatkezelők/adatfeldolgozók megfelelő módon felelősségre legyenek vonhatóak. A harmadik országba való adattovábbítás terén ugyanazokat rögzíti, mint a kiegészítő jegyzőkönyv, tehát csak akkor továbbítható, ha megfelelő szintű védelmet tud biztosítani. Az irányelv szintúgy rendelkezik a felügyelő hatóság létrehozásáról. Összességében elmondható, hogy fent említett jogalkotási instrumentumok egymásra épülnek. Az Európai Unió 1995-ös irányelve a piramis csúcsán helyezkedik el. Az előtte létrehozott vívmányok által alkotott rendelkezéseket egységesíti, továbbá azokat a rendelkezéseket bővebben taglalja.

Mivel már láthattuk, hogy az Európai Unión belül a fent említett EK irányelv meghatározza az adatkezelés szabályait és eljárásait, ezért tennék egy összehasonlítást két uniós ország joga között. Az egyik a magyar Avtv. lenne a másik pedig az Olaszországban 196/2003-as törvényerejű rendelettel létrehozott és 2004. január 1-jén hatályba lépett Adatvédelmi Kódex.²³

Az első összehasonlítási pont a hozzájárulás kérdése. Mindkét adatvédelmi instrumentumban lényegét tekintve ugyanúgy vannak szabályozva a rendelkezések. Mindkettőben az érintett kifejezett hozzájárulása szükséges az adatkezeléshez, ahol nem feltétel az írásbeliség. Azonban az érzékeny adatok tekintetében már mindkét dokumentum

²²95/46/EK irányelv V. szakasz 12. cikk:

²³<http://www.garanteprivacy.it/garante/document?ID=1219452> 2011.10.26.

külön írásbeliséget követel meg. Tehát elmondható, hogy a hozzájárulási kérdésekben párhuzam fedezhető fel.

A jogorvoslat az Avtv. alapján a magyar jogban két úton lehetséges. Egyrészt az adatvédelmi ombudsman útján, másrészt bírósági úton. Az adatvédelmi biztos feladatai: vizsgálat, ellenőrzés (bejelentés alapján), adatvédelmi nyilvántartás vezetése, ajánlások kibocsátása és Magyarország képviselete az Unió adatvédelmi felügyelő testületeiben. Azonban ha az érintett nem elégszik meg az ombudsman által hozott határozattal, amiben az biztos az adatkezelő által használt adatokat zárolja, törli, megsemmisíti, tiltja vagy felfüggeszti akkor polgári peres eljárást is kezdeményezhet, amiben az adatkezelőnek kell bizonyítania a jogszerű adatkezelését.

Összegzésként elmondhatom, hogy az Unió országai a 95/46/EK irányelvnek megfelelően implementálták a dokumentum által megfogalmazott elvárásokat. Látható, vannak kisebb eltérések, de ez sokszor az ország hagyományai által teremtett jogrendszer jellemzőivel magyarázható. A fő irányvonal mindenhol jórészt egységes. Ez a mostani helyzet, azonban az új magyar Avtv. már sokkal szigorúbb szabályokat is rögzít, ami talán már nem felel meg az irányelv követelményeinek...

A fejezet elején említettem, hogy ha a szolgáltató és a felhasználó a magyar jog hatálya alá tartozik, egyszerű a helyzet és az Avtv. rendelkezéseit kell alkalmazni. Abban az esetben viszont, ha a szolgáltató/adatkezelő és a felhasználó nem egy tagállamon belül helyezkednek el, akkor a szolgáltató telephelye, székhelye szerinti jogot kell alkalmazni. A harmadik és legbonyolultabb problémát felvető eset, ha valamely fél, akár a szolgáltató, akár a felhasználó harmadik országbeli. Ilyenkor főszabály szerint a nemzetközi magánjog szabályai szerint járunk el²⁴, tehát a felek jogválasztással élhetnek. Tehát ilyenkor a két fél megállapodhat abban, melyik fél vagy éppen melyik másik ország jogát kívánják alkalmazni. Ez az egyik út. Azonban, ha a Róma I. rendelet 6. cikk (1) bekezdés b) pontja alapján értékeljük a helyzetet, akkor mivel joggal feltételezhető, hogy szolgáltató minden adatkezeléssel kapcsolatos tevékenységét az adott országba irányítja, a fogyasztó szokásos tartózkodási helye szerinti jogot kell alkalmazni.

²⁴Az Európai Parlament és a Tanács 593/2008/EK rendelete (2008. június 17.) a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról (Róma I.)

3.Mi is az a WEB 2.0 pontosan?

Napjainkban a webet böngészve lépten-nyomon találkozhatunk a web 2.0 kifejezéssel. De vajon tudjuk-e pontosan, mi rejlik mögötte?

Maga a web 2.0 (vagy webkettő) elnevezés egy 2004-es konferencián született meg, amikor Tim O'Reilly és Dale Dougherty egy szekció vita alkalmával megjegyezték, hogy a web fontosabbá vált, mint valaha, új oldalak születnek meglepő gyorsasággal, s izgalmas, új technológiák jelennek meg.²⁵ Ők észlelték azt, hogy a 2001-es dotcom lufi²⁶ kipukkanásával a „katasztrófát” túlélő vállalkozások sok hasonló tulajdonsággal rendelkeztek. Ennek kapcsán úgy gondolták, hogy az összeomlással egy új irányvonal mutatkozik majd meg az Internet világában és ez az, ami életre hívta a WEB 2.0-t.

Valóban nehéz pontosan definiálni a fogalmát, erre számos kísérlet született már az Interneten, de egyik sem igazán meggyőző. Maga a fogalom és a mögötte rejlő jelenség annyira szerteágazó, hogy meghatározása számos ellentmondást rejt magában. Ennek megfelelően igen sok vitát olvashatunk a témáról.

„A Web 2.0 kifejezés olyan internetes szolgáltatások gyűjtőneve, amelyek elsősorban a közösségre épülnek, azaz a felhasználók közösen készítik a tartalmat vagy megosztják egymás információit. Ellentétben a korábbi szolgáltatásokkal, amelyeknél a tartalmat a szolgáltatást nyújtó fél biztosította (például a portáloknál), webkettes szolgáltatásoknál a szerver gazdája csak a keretrendszert biztosítja, a tartalmat maguk a felhasználók töltik fel, hozzák létre, osztják meg vagy véleményezik. A felhasználók jellemzően kommunikálnak egymással, és kapcsolatokat alakítanak ki egymás között. Az interaktivitás és a fogyasztók

²⁵<http://oreilly.com/web2/archive/what-is-web-20.html> 2011.09.17.

²⁶Az ezredforduló előtt az internet terjedésének köszönhetően nagyon gyorsan szaporodtak az internetes cégek, melyek közül csupán kevés maradt talpon. A befektetők szinte az összes online piacon született ötletet örömmel finanszíroztak, s öntötték a pénzt ebbe az új gazdasági ágazatba. Ez a verseny - mely leginkább az újonnan induló cégeket jellemezte - azonban hamar katasztrófához vezetett. A cégek nagy része tiszavirág életű lett, és több száz hitelező bottal üthette a pénze nyomát. A „dotcom-lufi” 2000. március 10-én, pénteken pukkadt ki („Fekete Péntek”). A technológiai részvényeket tömörítő New York-i NASDAQ (National Association of Securities Dealers Automated Quotations, magyarul az Értékpapírkereskedők Országos Szövetségének Automatikus Adás-Vételi Rendszere) index azután, hogy elérte az 5048,62 pontot, zuhanórepülésbe kezdett. Ez volt az a pont, ahol nagyon sok befektető ártértékelté eddigi tevékenységét.

egymással folytatott kommunikációja miatt napjainkban alig van olyan oldal, amely köré ne szerveződne valamilyen közösség.”²⁷ A webkettő tehát gyakorlatilag egy felhasználók által szerkeszthető keretrendszer, ahol bárki lehet szerző és bármikor megoszthatja „alkotásait” a többi felhasználóval.

A tisztábban látás végett a webkettő fő jellemzőit is ismertetném, amelyeknek nagy részét Tim O'Reilly fektette le:

1. weboldalak átalakítása izolált információforrásokból tartalomforrásokká, így a web a végfelhasználók számára minél inkább a hagyományos asztali alkalmazáshoz lesz hasonlatos;
2. egy társadalmi jelenség, amely lehetővé teszi, hogy a weben lévő tartalom szabadon felhasználható, közösségileg szerkeszthető legyen, mindezt központosított ellenőrzés nélkül;
3. a felhasználó birtokolja az információt, saját maga szerkesztheti azt, és közzé is teheti továbbá az alkalmazások akár több fejlesztő által írt modulból állhatnak össze;
4. a web gazdasági értékének növelése;
5. a tartalom és szolgáltatás közzététele teszi lehetővé a webes szoftverek folyamatosan fejleszthetőségét, az új tulajdonságokról pedig azonnali visszajelzést kaphatunk a felhasználoktól.

Ha valakinek eddig nem lett volna világos miről is beszélek, néhány példával érzékeltetem, mennyire jelentős a webkettő. A közösségi oldalak alapja (pl.: Myspace, Facebook és ezek magyar utánpótlása az Iwiw, MyVip), videó – és képmegosztó portálok sarkköve (pl.: Youtube, Picasa, Indafoto). Az aukciós oldalak (pl.: Ebay, Vatera), különböző blogok (pl.: Twitter, Plurk) és online térképalkalmazások (pl.: Google Maps, Yahoo Maps) kiindulópontja, továbbá nem szabad elfelejtenünk azt sem, hogy a legtöbb virtuális játék (pl.: Second Life) is a webkettes platformra épül.

Remélem most már senkinek sem kérdés, miért is tartottam olyan fontosnak beszélni erről a platformról. A rendszer nélkül nem biztos, hogy mostanság az Internetezők által kedvelt (közösségi) oldalak olyan nagy népszerűségnek örvendenének. Azt nem vitatom,

²⁷http://hu.wikipedia.org/wiki/Web_2.0 2011.09.17.

hogy létrejöttek volna a webkettő nélkül is, azonban az korántsem biztos, hogy ilyen jellemzőkkel. Hogy kicsit a távolba is tekintsek, az innováció nem pihen. Már-már felbukkan és lehet olvasni az új jelenségről, a Web 3.0-ról.

A Web 3.0-t leginkább szemantikus webnek nevezik az ezzel foglalkozók. Leginkább azért, mert a netes felhasználók mindent megjelölnek a neten. Linkeket, információkat, személyeket és adatokat is. Ezzel leegyszerűsödik a keresés és pontosabb, egyszerűbb lesz. Az egyszerűsödéssel együtt jár a letisztulás is, ami a legjobban jellemzi a Web 3.0-t. Sokkal egyszerűbb elkülöníteni, hogy mi érdekel és mi nem, nem kell a keresőmotorok által földobott sok fölösleges linken „mászálni”. Az integrálódás, a másik fő ismerv. Az eddigi horizontális és vertikális keresés egybeolvad, a korábbi webtechnológiák a 3.0-ban egyesülnek.

Összegzésként elmondható, hogy a web 3.0 ugyanolyan észrevétlenül fog megjelenni majd, mint a web 2.0. Részeiben már itt van, kezd mindennapunk részévé válni, de még nem használjuk tudatosan a web 3.0 adta előnyöket és még nincs minden készen...

4.A közösségi oldalak mibenléte

Az előző fejezetben már utaltam arra, hogy miért is szükséges nekem arról a bizonyos Internetet behálózó fogalomról – a webkettőről – beszélnem. Az ok egyszerű: a platform nélkül nem beszélhetnék közösségi oldal(ak)ról. Mivel ennek tisztázása megtörtént, témám fő mondanivalója előtt már csak egy lényeges dolgot kell tisztáznom, mi is a közösségi oldal valójában?

Közösséginek nevezhetünk egy hálózatot, ha az azt használók interakcióra képesek egymással. Danah M. Boyd és Nicole B. Ellison 2007-ben publikált egy dolgozatot, *Közösségi Oldalak: Fogalma, Története és Tudománya (Social Network Sites: Definition, History and Scholarship)* címmel, amiben az alábbi három kritériummal határozta meg a közösségi oldalakat.

„Lehetővé teszi az egyénnek, hogy

- a. publikus vagy fél publikus profiloldalt hozzanak létre egy behatárolt rendszerben,
- b. összekösse azokkal a felhasználókkal, akikkel kapcsolatban vannak,
- c. megnézhessek és megtekinthessék kapcsolataikat és mások kapcsolatait a rendszerben.”²⁸

Ez a mostanság ismert lehető legtágabb definíció. Azonban ez a megfogalmazás kis pontosításra szorul a könnyebb megértés érdekében.

„A közösségi oldalak olyan online platformok, ahol a hasonló beállítottságú felhasználók csoportokat hozhatnak létre, azokhoz csatlakozhatnak és ezeken keresztül információkat cserélhetnek magukról, másokról; rendkívül sokféle módon és sokféle szolgáltatást felhasználva.”²⁹ A közösségi oldalak azon az elven működnek, hogy a felhasználó az ismerősei segítségével találja meg más ismerőseit az adott oldalon. Az Internet erre kiváló lehetőséget nyújt, mivel az online jelenlét könnyebbé teszi a hálózatok kiépítését. A közösségi oldalak fejlesztési elve a hat láncszemes hálózati elven (két ember maximum 6 közvetítő segítségével kapcsolatba kerülhet) alapszik. Éppen ezért egyes oldalak célja nem is az, hogy ismerőseiket találják meg segítségével az emberek, hanem hogy olyan

²⁸<http://jcmc.indiana.edu/vol13/issue1/boyd.ellison.html> 2011.09.25.

²⁹Polefkó Patrik: Barátok és bizonytalanság közt, avagy a közösségi oldalakról adatvédelmi szemszögből (1. rész) In.: Infokommunikáció és Jog 38. szám, 2010. június 110. oldal

kapcsolatokra tegyenek szert, amelyek hasznosak lehetnek számukra, viszont a mindennapokban nem lenne lehetőségük rá. A működési elvük általában meghívásos (lásd: Iwiw), de vannak szabad regisztrációs oldalak is (lásd: Facebook).

A definíció meghatározása után pár szót szeretnék szólni a közösségi portálok történetéről, korábbi elődeiről.

A közösségi hálózatok „őseiként” említhetjük az Amerikában terjedő Bulletin Board Systemket (BBS), amiket vagy telefonvonalon, vagy egyfajta terminálprogrammal lehetett elérni. Ez a lehetőség biztosított egy üzenőfalat (message board), amin keresztül a felhasználók egymással eszmecserét folytathattak, persze nem olyan kiterjedt módon, mint napjainkban.

A következő lépcsőfok 1995-ben a Classmates.com volt, amivel az emberek megtalálhatták egymást. Az oldal népszerűségét jól mutatja, hogy napjainkig is a harmadik leglátogatottabb oldal Amerikában.

1996-ban Harvardon végzett egyetemisták hoztak létre egy olyan oldalt – PlanetAll néven -, amivel a felhasználó osztály – és évfolyamtársait is megtalálhatta. Az oldalnak volt egy utazás nyilvántartó funkciója, ami értesítést küldött a felhasználónak, ha valamely útján keresztezte ismerőse útját. Az oldal később megszűnt.

A következő években a kezdeti sikereken felbuzdulva sok közösségi site látott napvilágot a világ minden pontján, legtöbbjük azonban tiszavirág életű volt.

Az igazi előrelépést azonban a 2000 – es évek eleje hozta. Az újonnan létre hozott oldalak felhasználók százezreit kezdték el „összegyűjteni”. Ezek közt kell említeni a Ryze.com – ot, a Linkedln – t, a Myspace – t és a Facebook – ot is.

A legnagyobb sikertörténete azonban a Facebook nevű közösségi oldalnak van, ami úgy gondolom, megér pár keresetlen szót.

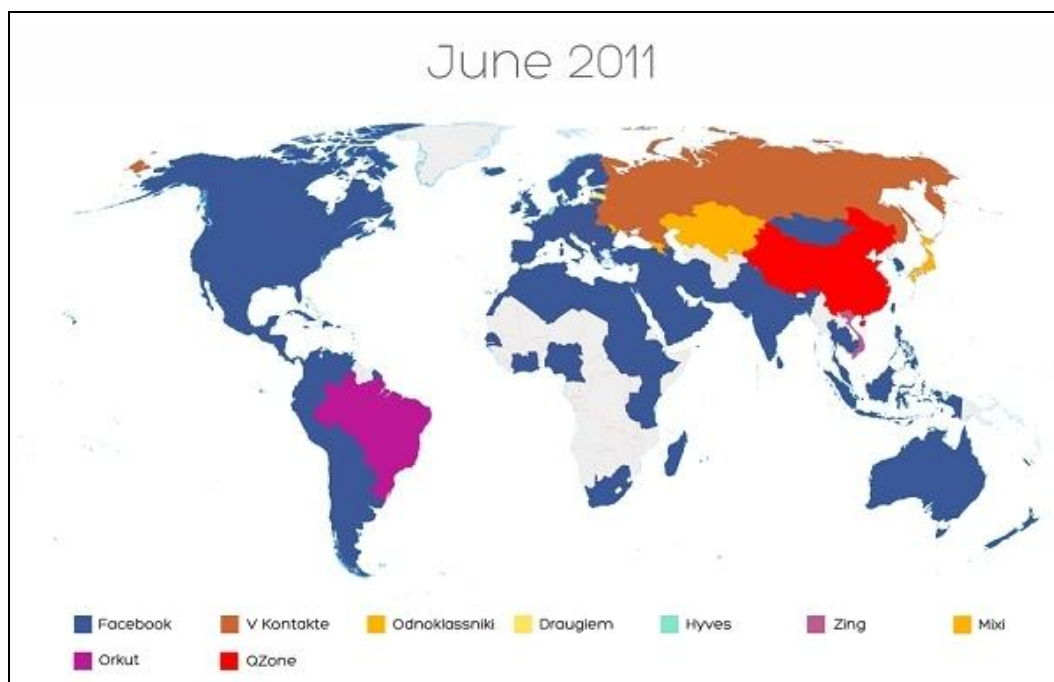
Mindenekelőtt az oldal alapítójával kellene megismerkednünk:

Az alapító a new yorki születésű Mark Zuckerberg, aki 1984. május 14-én született. Már középiskolai évei elején elkezdett programozni. Később számos világhírűvé vált programot tervezett (különböző zenelejátszók, online játékok). 2002. szeptemberében a Harvard Egyetemre iratkozott be, majd itt 2004. február 4-én indította el a Facebookot (akkor még Thefacebook) a saját kollégiumi szobájából. Az ötletét a Philips Exeter Akadémiáról hozta, ahol egy régi szokás volt, hogy a végzett diákok arcképeit és neveit egy évkönyvbe gyűjtötték. Kezdetben csak a Harvardon valósította meg az ötletét, majd kiterjesztette az

ország összes egyetemére. Persze ezeket a munkálatokat maga Zuckerberg nem tudta volna megvalósítani, így bevonta a munkálatokba szobatársát Dustin Moskovitzot továbbá Eduardo Saverint is. Majd együtt elhatározták, hogy elmennek a Harvard Egyetemről és Californiában (Palo Altoban) egy házat béreltek és kialakították az első irodájukat, ahonnan irányították a Facebook egész rendszerét. Majd még 2004-ben egy Peter Thiel nevezetű befektető nagyobb összeget investált Zuckerberg ötletébe, amivel a Facebook elindult világkörüli útjára. Zuckerberg még csak 27 éves, de így is ő a legfiatalabb milliárdos a világon, a maga 24%-os részesedésével a Facebookon.³⁰

Most hogy az alapítás körülményeit leírtam, pár dolgot lejegyeznek az oldalról magáról is.

A Facebook a világ legnagyobb ismeretségi hálózata, amely 2011 közepére már több mint 780 millió regisztrált felhasználóval működött (Magyarországon nemrég léptük át a hárommillió határt).

31

A rendszer használata ingyenes, egy egyszerű regisztrálással lehet meghívás nélkül hozzá csatlakozni. A felhasználók létrehozhatnak egy személyes profilt, kapcsolódhatnak ismerőseikhez, csoportokhoz és rajongói oldalakhoz egyaránt, valamint üzeneteket válthatnak és eseményeket szervezhetnek. Az üzenőfalon keresztül híreket, információkat, weboldalakat és videókat is megoszthatnak egymással. Városok, munkahelyek,

³⁰http://hu.wikipedia.org/wiki/Mark_Zuckerberg 2011.09.25.

³¹<http://pcworld.hu/kozossegi-oldalak-a-facebook-arnyekaban-20110826.html?p=1> 2011.09.25.

felsőoktatási intézmények vagy régiók által szervezett közösségekhez csatlakozhatnak, és érhetnek el bennük másokat. A saját hálózaton belül a mások adatlapja részleteiben is látható, míg más közösséghez tartozó felhasználó adatlapja nem, de ez függ a felhasználók egyedi beállításaitól is.

Mivel nagyjából körvonalaztam mik is a közösségi oldalak, ezért a következő fejezetben a közösségi portálok és konkrétan a Facebook felhasználó védő eljárásairól, az oldal adatvédelméről és az ilyen oldalak devianciáról fogok bővebben beszélni.

5.A közösségi oldalak problémái

Talán senki sem lepődik meg azon a tényen, hogy az emberiség nagy része már nem tudná életét elképzelni Internet nélkül. Életünk szerves részévé vált, beépült a mindennapokba. Egy a hvg.hu-n közölt felmérésből kiderül, hogy a megkérdezettek egyharmadának véleménye szerint az Internet ugyanolyan fontos emberi szükséglet, mint a víz vagy éppen a levegő.³² Ezt a kijelentést még elhamarkodottnak gondolom. Napjainkig nem tartott a társadalmi fejlődés, hogy ilyen szinteken emlegetjük a webet.

A cikkben ismertetett felmérést az amerikai Cisco vállalat megbízásból az Insight Express piackutató cég bonyolította le. A megkérdezettek 30 év alatti szakemberek és felsőoktatásban tanulók voltak. A felmérés során számos kérdést feszegettek, azonban témám szempontjából csak a lényegesebbeket emelném ki.

A megkérdezettek 40%-ának fontosabb az Internet „adta élet”, mint a barátaikkal, ismerőseikkel való együttlét, azaz a valós közösségi élet formálása. A felmérés alapján a válaszolók közel 30%-a mondja azt, hogy számára a Facebook profiljának tökéletesítése, aktualizálása sokkal üdítőbb kikapcsolódás, mint a barátaival szervezett program, vagy éppen a haverokkal egy focimeccs végignézése. Továbbá még azt szeretném hangsúlyozni, hogy a megkérdezettek legtöbbször már van „okostelefonja” és ezzel a mobilitással élve, ténylegesen csak az Internet és Facebook adta felkínált lehetőségek szerint élnek.³³

Láthatjuk a fenti felmérésből, hogy a kijelentés, miszerint az Internet egyenértékű a vízzel, még közel sem helytálló. Ez nem jelenti azt, hogy a gyorsan fejlődő, innovációban gazdag világunkban pár éven belül nem fog ilyen méreteket ölteni. A kutatás csak egy meghatározott korcsoportot érintett, valljuk meg ők azok, akik potenciális „áldozatai” az Internetfüggőségnek. Melléjük sorolhatók még a középiskolákban tanulók is. A felmérés nagy konklúziókat nem von le, de azt látnunk kell, hogy a mostani fiatalság az, aki leginkább fogékony az Internet és az elektronikus hírfolyamok által közöltekre. Mondhatnám úgyis, hogy ők azok, akik „életben tartják” a rendszert. Persze ez a mai ember életszemléletéből is fakad. Napjainkban nincs akkora kötőereje a hagyományoknak, megszokásoknak, mint mondjuk 20-30 évvel ezelőtt. Az emberek saját életükkel

³²http://hvg.hu/Tudomany/20110925_internet_alapszukseget 2011.09.27.

³³<http://www.cisco.com/en/US/solutions/ns341/ns525/ns537/ns705/ns1120/CCWTR-Chapter1-Press-Deck.pdf> 2011.09.27.

foglalkoznak, nem nézve azt mi jó a közösségnek. Ebből profitál a Facebook is. Az előző fejezetben leírtam, sok ember nem azért regisztrál egy ilyen oldalra, hogy ismerőseit megtalálja, hanem azért, hogy saját magának egy jól jövedelmező üzleti partnert találjon vagy egy egyetemi hallgató azért, hogy másoktól jegyzeteket szerezzen.

A cél mindenhol egy, a saját élet segítése, jobbá tétele. Amivel amúgy semmilyen probléma sincs, csak mellette elsikkad a valós – Internet nélküli – közösségi lét. Sajnos ezt a problémát már többen konstatálták és próbáltak ellene tenni, ki így, ki úgy. Egy fontos tény, ezt mindenkinek látnia kell, ez nem az egyedüli nagy probléma, amivel szembe kell nézni a jövőben.

5.1. Adatvédelmi önszabályozás és felhasználó védő eljárások

Nem csak Magyarországon, hanem az Európai Unió összes tagállamában és a világon mindenhol felmerülő probléma az adatvédelem témaköre. Számos törvény, ajánlás és megállapodás szól erről, mégis egyre nagyobb problémákat szül nemcsak az unió, de a világ összes pontján belül. A közösségi oldalak nagy része, köztük a Facebook is próbálja saját adatvédelmi irányelveit (privacy policy) a hatályos jogszabályokhoz igazítani. Ennek a megvalósulását próbálom a következőkben ismertetni.

Látni fogjuk, hogy legtöbbet a Facebookal fogok példálózni és éppen annak az adatvédelmi irányelveinek a mentén fogok haladni az elemzéssel. Ennek egyszerű okai vannak. A Facebook napjaink legtöbb felhasználóval bíró, leglátogatottabb és leginkább közkedvelt közösségi portálja. Ennek ellenére más hasonló oldalak felhasználási feltételeiből is fogok szemezgetni.

Még mielőtt az irányelvek konkrét rendelkezéseiről beszélnék magáról a felhasználási feltételekről és tájékoztatásukról kell beszélnem.

Adott esetben egy felhasználó a közösségi oldallal legelőször a felhasználási feltételeken keresztül kerül kapcsolatba. Ideális esetben a felhasználó ezeket végigolvassa. Jelzem, sajnos ez olyan ritka, mint a fehér holló. Ebből a szempontból lényeges egy megfelelően kialakított szabályzat, mivel a felhasználó először nem magával a szolgáltatással találkozik, hanem a közösségi oldal „Bibliájával”. Ha ezt megismeri, tisztában lesz az oldal alfájával és omegájával. Tehát a szabályzatban leírtaknak és a közösségi oldal működési mechanizmusainak le kell fedniük egymást, így képeznek egy egységes egészt. Meg kell jegyezni, hogy ezt nem csak a jogszabályok várják el tőlük, hanem ez a saját érdekük is. Ha tehát egy ilyen jellegű oldal átlátható, biztonságos akkor az több felhasználót vonz, mivel azok megbíznak a szolgáltató kínálta keretrendszerben.

Itt kell azt jelezni, hogy nagyon sok probléma adódik az adatvédelmi irányelvek nem, vagy nem alapos ismeretéből. Sajnálatosan a panaszokból kitűnik, hogy a reklamáló nincs tisztában azzal, hogy mihez adott regisztrációkor beleegyezést, és hogy mik a jogai.

Az adatvédelmi irányelveket egy más szempontból is lehet vizsgálni. Ez a szempont pedig a fogyasztói aspektus. Ha innen nézzük a problémát, akkor az adatvédelmi

szabályzat megfelel a szolgáltató általános szerződési feltételeinek, és mint ilyen, ennek meghatározott kereteinek kellene lennie. Ez sajnos nem minden esetben elégíti ki a jog igényeit... Az egy stabil pont, hogy a keretszolgáltatók fenntartják maguknak a jogot, hogy módosítsák az oldal használatának kereteit. Erre a jog megadja nekik a felhatalmazást, azonban csak feltételekkel. Az egyik, hogy erről előzetes értesítés szükséges, másrészt pedig meg kell adni a felhasználónak a jogot arra, hogy ha nem fogadja el a módosításokat, akkor megszüntesse az oldalon való regisztrációját. Ez persze egyik szolgáltatónak sem célja, így megpróbálják a „legfelhasználó - barátabb” változtatásokat eszközölni. A kérdés megfelelő szinten való kezelése végett elég csak a Facebook problematikáját említeni. Ha valamit változtatnak a felhasználási feltételekben, rögtön megindul a vita arról, hogy a szolgáltató nem kerül – e túl sok személyes adat birtokába?

Itt kell kiemelni, hogy Matt McKeon 2010. májusában egy dinamikus grafikát készített, amely 2005-től ábrázolja, hogy a Facebook hogyan terjesztette ki a személyes adatok láthatóságát az összes felhasználója, majd az egész Internethasználó nagyközönség elé³⁴. 2005-ben még csak a nevünk, profilképünk és nemünk volt látható az összes Facebook felhasználó körében. Továbbá csak a barátaink láthatták a profil adatainkat, születési dátumunkat és kapcsolati adatainkat. Barátaink barátai pedig láthatták fotóinkat, üzenőfalra kitett hozzászólásainkat és ismerőseink elfogadását. 2 évre rá 2007-ben kibővült a kör és barátaink barátai már születésnapunkat és profil adatainkat is láthatták. Újabb 2 év elteltével 2009. novemberében barátaink barátai az összes adatunkat megtudhatták rólunk, kivéve kapcsolati adatainkat. Továbbá az addig csak Facebook felhasználók számára ismert adataink (név, profilkép, nem), az Internet összes felhasználója számára nyilvánossá váltak. Egy hónappal később 2009. novemberében már az összes Internethasználó tudomást szerezhetett arról, hogy mi milyen baráti kapcsolatra tettünk szert és mit „likeoltunk”. 4 hónap leforgása alatt, 2010. áprilisára személyes adataink 2 kivétellel minden nethasználó körében nyilvánosak voltak. A 2 kivétel a születésnapunk és a kapcsolati adataink. Az előbbiekből is látszik, hogy a kezdeti személyes adat korlátozás még kedvezett a közösségi oldal használóinak, de a mostani állapot már sok felhasználót elriaszt. 2010. május 21-én az Index.hu.-n kelt cikk szerint a facebookozók nagy százaléka fontolgatja, hogy törli a saját profiloldalát³⁵, mivel túl sok személyes adat vált nyilvánossá és az adatvédelmi irányelvek megkérdőjelezhetőek. A Facebook adatvédelmi irányelveit majd minden hónapban változtatgatják, a legutóbbi átalakítás 2011. szeptember 23-án

³⁴<http://mattmckeeon.com/facebook-privacy/> 2011.10.10.

³⁵http://index.hu/tech/2010/05/21/kivonulas_a_facebookrol/ 2011.10.10.

történt. Ellenpéldaként említhetem a Myspace rendelkezését, amiket 2010. december 7-én módosítottak utoljára. Tehát közel sem olyan intenzitással változtatgatják, mint a másik portálét.

Mivel ezek a változások csak a felhasználók szűk rétegét érdeklik, ezért egyelőre sajnos azt lehet mondani, hogy a közösségi adatok kezelését nem a közösséget alkotó felhasználók koordinálják, hanem a „Nagy Testvérként”(George Orwell nyomán) viselkedő szolgáltatók. Az Internetes felhasználók társadalmának arra kell törekednie, hogy ez a másik irányba mozduljon el...³⁶

Az adatvédelmi elvárások megvalósulásának felgöngyölítésében segítségül hívom a Facebook adatvédelmi irányelveit.

A közösségi oldal működési elve is lényegében ugyan olyan, mint a többi ehhez hasonló oldalé. A regisztrációnál meg kell adni nevünket, születési dátumunkat, e-mail címünket és nemünket. Ezek az alapadatok, amelyekre mindenképpen szükség van, nemcsak itt, hanem más ilyen jellegű oldalakon is. Kivételként említhető az Iwiw, ahol a születési dátum helyett a lakóhelyet vagyunk kötelesek „bejelenteni”. Ezen felül megadhatjuk iskoláinkat, politikai-és vallási nézetünket, családi kapcsolatainkat, születés - és névnapunkat, családi állapotunkat, telefonszámunkat és még sok más információt magunkról (pl.: képek, videók). Ezek a különleges személyes adataink (vagy szenzitív adataink). Továbbá, ha az adminisztrátorok észlelik, hogy egy fotón megjelölnek, információkat osztanak meg rólad vagy egy csoporthoz hozzáadnak, akkor azt feltüntetik a saját felhasználói felületen. Nem csak a felhasználók által szándékosan kerülhet bármilyen adat az adminok „kezébe”, hanem a számítógép vagy a mobiltelefonok által. Ez magába foglalhatja az IP címeket, tartózkodási helyet vagy azokat az oldalakat, amiket látogatok. A privacy policyben feltüntetik, hogy adott esetben a felhasználók GPS koordinátáit is megkaphatják. Persze az is rögzítve van itt, hogy csak addig őrzik meg, amíg a szolgáltatás biztosítása miatt szükséges.(Az Iwiwen kihangsúlyozzák, hogy a rendszer által észlelt adatok automatikus naplózásra kerülnek, és az utolsó látogatási időn kívül – amit mindenki láthat – csak az adatkezelő és adatfeldolgozó fér hozzá az információkhoz. De ő is csak 6 napig és ezeknek a felhasználása is csak statisztikai célokat szolgálhat.) Ezzel adatvédelmi szempontból nem is lenne probléma, azonban a napokban látott napvilágot egy cikk az Index.hu – n

³⁶Polefkó Patrik: Barátok és bizonytalanság közt, avagy a közösségi oldalakról adatvédelmi szemszögből (3. rész) In.: Infokommunikáció és Jog 41. szám, 2010. december 209. oldal

„Kikapcsolás után is követ a Facebook” címmel.³⁷ A cikk szerint Nick Curbilovic ausztrál hacker több példával is alá tudja támasztani, hogy a Facebook a süti (cookie)³⁸ segítségével tovább rögzíti az Interneten szörfözőtől az adatokat.³⁹ A hacker azt mondja, ha a Facebook-ból való kijelentkezés után a süti nem törlődnek vagy éppen deaktiválódnak, hanem továbbra is tárolják a böngészőtől megszerzett adathalmazt. Magyarul a közösségi oldal tárolja azt, hogy hol járunk a neten. Ennek a követésnek csak annyi feltétele van, hogy a látogatott oldalon legyen Facebookos Like⁴⁰ vagy Share⁴¹ gomb. Ez a tény így már rögvést felvet adatvédelmi aggályokat, hiszen a felhasználót tudta nélkül „követik”. A legnagyobb problémát viszont az okozza, ha Internetkávézókban, nyilvános használatú gépeken történik ez meg, mivel így sok magánszemély lesz kiszolgáltatva már nem csak a Facebooknak, hanem a különböző hackerek támadásainak. A vádakra egyenlőre csak a cég egyik programozója válaszolt, aki azt mondta, hogy a felhasználó követés célja a szolgáltatás javítása. Továbbá tagadta, hogy a cookiekat megőriznék, szerinte ez csak egy félreértés volt.

Néhány nappal azután, hogy ez a probléma napvilágot látott, kiderült, hogy a Facebook 2011. szeptember 22-én elnyert egy szabadalmat. A dokumentum kifejti, hogy a közösségi oldal pontosan a fenn említett eljárást védette le saját maga számára. Tehát azt a fajta adatgyűjtést, amit már akkor – 2011. szeptember 26-án – cáfolt, hogy végez, már akkor a szabadalmi oltalom alapján folytatott. Persze mindezek ellenére a portál szóvivője közölte: „Egyes emberek arra céloztak, hogy ez a szabadalom kijelentkezett felhasználók nyomon követésének módszerét hivatott levédeni. Ennél azonban mi sem állhatna távolabb az igazságtól.” A szóvivő szerint az oltalomra azért volt szükség, hogy a különböző weboldalakba ágyazott közösségi pluginek⁴² működését leírják.

Itt kell rögtön rögzítenem, hogy 2011. augusztus 3-án lépett hatályba az elektronikus hírközlésről szóló 2003. évi C. törvény új rendelkezése,⁴³ miszerint a cookiek csak akkor használhatók a weboldalakon, ha ahhoz a felhasználók egy mindenre kiterjedő tájékoztatás után hozzájárulnak, még mielőtt az adataikat kezelnék. A mindenre kiterjedő tájékoztatás

³⁷http://index.hu/tech/biztonsag/2011/09/26/kikapcsolas_utan_is_tovabb_kovet_a_facebook/?rnd=682
2011.09.27.

³⁸A cookie egy olyan adatcsomag, amit a szerver helyez el a felhasználó böngészőjében és annak böngészési szokásairól tartalmaz információkat.

³⁹<https://nikcub-static.appspot.com/logging-out-of-facebook-is-not-enough> 2011.09.27.

⁴⁰A tetszik gomb segítségével a megosztott tartalmak kedveltségi szintjét lehet mérni.

⁴¹A megosztás gomb segítségével a felhasználó barátai számára megoszthat bármilyen adat tartalmat.

⁴²Egy adott szoftverbe vagy hardverbe opcionálisan beépíthető, annak képességeit bővítő vagy módosító kiegészítő modul.

⁴³2003. évi C. tv 155. § (4)

magában foglalja a süti fogalmáról és működéséről való közérthető tájékoztatást is. Ezt a rendelkezést a törvénymódosítás alapjául szolgáló irányelv alapján csak akkor nem kell használni, ha a süti használata közvetlenül kapcsolódik a szolgáltatás nyújtásához (pl.: a belépési név megjegyzése).⁴⁴

Fontos beszélni a hozzájárulás és tájékoztatás kérdéséről is. A tájékoztatást a regisztrációkor felkínált adatvédelmi irányelvek és a felhasználási feltételek megismerése jelenti. Emellett ezek a dokumentumok bárki számára megnyithatók az oldal kezdőlapjáról. Hozzájárulást a fentebb rögzített két dokumentumhoz, a felhasználó az adatai kitöltése után a regisztrációs gomb megnyomásával adhat az adatkezeléshez. Ezzel minden fajta adatához hozzájárulást nyújt. Ez adatvédelmi szempontból aggályos, de erről a következő fejezetben fogok bővebben beszélni.

A Facebook adatvédelmi irányelvei közt megtaláljuk azt, hogy az adminisztrátorok hogyan használják fel az adatainkat. Miután összegyűjtötték őket, megpróbálják biztonságosan és hatékony keretek közt őrizni. Az profiloldalunkon található információkat egy biztonságos szerveren, tűzfal „mögött” őrzik. Ha beírjuk regisztrációnál a belépési kódunkat, akkor az adminok az egyik legbiztonságosabb titkosítási eljárással, a secure socket layer-rel (SSL) kódolják azt.

Az adminisztrátorok figyelmeztetnek arra is, hogy bár ők biztosítják a védelmet, de egy tűzfal sem tökéletes és áthatolhatatlan. Továbbá, akkor sem tudják megvédeni az adatainkat, ha mi magunk tesszük a nagyközönség számára elérhetővé.

A következő lényeges pont az adatvédelmi irányelvek között a megosztás és megtalálás problematikája.

Bármely változtatás esetén szabályozható, hogy a hozzászólás vagy változtatás nyilvános, ismerősök által látható vagy pedig csak egy a felhasználó által meghatározott „közösség” számára lesz látható. Főszabály szerint, minden ilyenfajta megosztás nyilvános lesz. Ez nem csak az Iwiwen, hanem a Myspacen is ilyen módon valósul meg.

A másik problémaforrás a megtalálás, azaz ismerősök felkutatása a közösségi hálózat tagjai között. A minimális feltétel, amit mindenképpen közölnünk kell az adatlapunkon az a nevünk, a nemünk és a profilképünk. Ezeken felül persze bármely adat megosztható, de a fent említettek már elegendő az ismerős megtalálásához. Persze itt az sem elhanyagolható,

⁴⁴Az Európai Parlament és a Tanács 2009/136/EK irányelve (2009.11.25.) (66) cikk
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:337:0011:0036:hu:PDF> 2011.09.27.

hogy adatainkat a legjobban így tudjuk megvédeni, ha a publicitás számára nem látható. Látni kell azt, hogy a legjobb prevenció még mindig az, ha nem is teszem közzé a személyes adatokat még az ismerőseim körében sem.

Az adatvédelmi irányelvek között a legfontosabb talán a kiskorúak és biztonság nevezetű fül.

A felhasználók adatlapját folyamatosan ellenőrzik a rendszergazdák és bármilyen nem megengedett, tisztességtelen vagy akár erőszakos viselkedés következményeként, a hozzászólás vagy változtatás törlésre kerül, továbbá ha ez a ténykedés nem szűnik meg akkor a felhasználói profilt felfüggesztik⁴⁵ vagy legvégső esetben a profiloldal törlésre⁴⁶ kerül. Itt kell kiemelni, hogy mind a felfüggesztés, mind a törlés a felhasználó által is végrehajtható. Persze azt is látni kell, csak olyan közösségi aktivitást „büntetnek” az adminok, ami a Facebook feltételeivel és a Közösségi Normákkal ütközik. Hogy mi számít Közösségi Normába való ütközésnek, abból csak párat említenék meg. Ezek a gyűlölet beszéd, uszítás, bosszantás, képi erőszak, szexuális és pornográf tartalmak megosztása és végül a adatokkal való visszaélés(lopás, csalás). Az előzőekben említett tevékenységek nem valók egy közösségi oldal hírfolyamára, ezért kell a szolgáltatónak keményen fellépnie ellene. Az Iwiw esetén ugyanazokat a szankciókat alkalmazza a szolgáltató, mint a Facebooknál. Eltérést talán ott észlelhetünk, ha az Iwiw, felhasználói jelentés vagy épp saját adatkezelése folytán úgy találja, hogy a felhasználó adata félrevezető. Ennek kiküszöbölésére bármely további azonosításra alkalmas adatot kérhet vagy éppen a személyi azonosításra alkalmas fényképes igazolványt is bekérhet. Ha a felhasználó a az adatellenőrzést elősegítő e-mail kiküldését követő 24 órán belül nem reagál, ez esetben felhasználói státusza törlésre kerülhet.

A fenti eszközök voltak, amiket a szolgáltató tehet. De mit tehetünk mi magunk, saját védelmünk elősegítésére?

Az első és alap dolog az, hogy saját adatvédelmi beállításainkban a nekünk legkedvezőbbet válasszuk, ami minél kevesebb adat megosztást jelentené a nyilvánosság számára.

⁴⁵Felfüggesztésről akkor beszélünk, ha az adminisztrátorok egy meghatározott ideig nem teszik elérhetővé a profiloldalt az adott felhasználó számára. A többi felhasználó nem láthatja az oldalt, de nem törlik, csak deaktiválják.

⁴⁶Törlés esetén a felhasználó nem lesz regisztrált tagja többé a közösségnek. A felhasználói fiók törlésre kerül, azonban pár meghatározott információ 90 napig még a rendszerben marad.

A következő, hogy felhasználói fiókunk egy „erős” jelszóval legyen védve. Erős jelszó alatt azt értjük, ha minél megfejthetetlenebb, azaz számok, szimbólumok valamint kis-és nagybetűk szerepelnek benne.

Továbbá nagyon fontos, hogy mindenki tisztában legyen a Közösségi Normákkal, hogy ha találkozunk egy ilyennel, be tudja azonosítani és meg tudja tenni a megfelelő lépéseket. A megfelelő lépés pedig a felhasználók jelentése. Ha bármely közösségi szabályba vagy feltételrendszerbe ütköznek a felhasználók vagy az általuk megosztott tartalmak, akkor ezekre fel lehet hívni a szolgáltató figyelmét, hogy tegye meg a megfelelő lépéseket.

Ha nem akarjuk átadni a szolgáltató kezébe a „hatalmat”, akkor a jelentés után le is tilthatom az adott felhasználót, aki nem kívánatos, kéretlen elektronikus hirdetéseket, spameket küld. Az elektronikus hirdetésekre Magyarországon külön törvény vonatkozik, amely meghatározza, hogy a hirdetéshez kapcsolódóan egyértelmű tájékoztatás szükséges.⁴⁷ Ugyebár itt a közösségi oldalakon ez a tájékoztatás és a többi kötelezettség is elmarad.

Beszélnem kell még a haladó biztonsági szolgáltatásokról, amelyek nem régen lettek a adatvédelmi irányelvek részei.

Az egyik a „Távoli kijelentkezés” nevű szolgáltatás, amely lehetőséget biztosít arra, hogy egy távoli eszközön vagy számítógépen (pl.: Internet kávézóban) bármely munkamenet bezárható legyen.

Másik szolgáltatás a „Biztonságos böngészés”, ami nyílt hálózatok használata esetén bekapcsolható. A szolgáltatás másik neve: HTTPS. A HTTPS a szimpla http protokoll titkosított SSL csatornán keresztül üzemeltetett változata.⁴⁸ Ennek segítségével a felhasználó által küldött és fogadott adatok nem kerülnek napvilágra.

Végül pedig a biztonsági részben említeném a Facebook Tanácsadó testületét, ami különböző nemzetközi szervezetekkel együttműködve az online biztonság magas fokú szintjét kívánják elérni. Ezzel a testülettel összeköttetésben álló szervezetek: Childnet International, Family Safety Online Institute, The National Network to End Domestic Violence és a WiredSafety

A másik fontos téma a gyermekek biztonsága. A legfontosabb dolog, hogy 13 éves kor alatt nem lehet regisztrálni erre az oldalra, és ugyanígy van ez a Myspacenél is, viszont

⁴⁷2001. évi CVIII. törvény (Ekertv.) 14/A. § (1)

⁴⁸<http://pcforum.hu/szotar/?term=HTTPS&tm=miaz> 2011.10.11.

ezzel ellentétben az Iwiwen 14 éves kor alatt szülői engedéllyel lehet igénybe venni az oldal szolgáltatásait. A tények viszont rácăfolnak erre a felhasználási feltételre.⁴⁹ A legfrissebb kutatások szerint 7.5 millió 13 év alatti felhasználó használja a Facebookot. Továbbá az is lényeges, hogy ebből körülbelül 5 millió körül van a 10 éven aluliak száma. Abban az esetben, ha valaki inkorrekt dátumot ír be születési idejeként, miután már egyszer próbálkozott a tényleges születésnapjával, a rendszer erre kifejlesztett sütitet alkalmaz, hogy kiszűrje az újra regisztrálás általi csalást. A Facebook „jó tanácsokkal” látja el a közösségi aktivitásban részt vevő fiatalokat. Az első útmutatás alapján a fiatalok használják a saját nevüket és életkorukat. Ugyebár itt semmilyen kontrollmechanizmus nincs, mivel ez egy szabad regisztrációs oldal. Az egyedüli, ami talán lehetőségként felmerül, a már előzőekben említett jelentés. A másik javaslat szerint a fiatalok kétszer is gondolják meg mit tesznek közzé az hírfolyamon, mivel ha az valaki számára negatív tartalmú, az könnyen másolható, beilleszthető és szétbontható különböző módokon, amik később rossz fényben tüntethetik fel a felhasználót. Harmadjára pedig a már jól ismert tiltás és jelentés lehetőségét kínálja fiatalok számára is. A fiataloknak szóló rész végén pedig megtekinthetünk pár tippet a tizenévesek számára:

1. „Ne oszd meg a jelszavadat senkivel.
2. Csak olyan emberek ismerősi jelölését fogadd el, akiket ismersz.
3. Ne tegyél közzé semmit, amit nem szeretnél, hogy lássanak szüleid, tanáraid vagy munkáltatóid.
4. Légy hiteles. A valódi éned sokkal jobb, mint bármi, aminek látszani szeretnél.
5. Tudj meg többet az adatvédelmi beállításokról, és gyakran ellenőrizd is őket.”⁵⁰

Úgy gondolom, hogy annak ellenére, hogy ezek fiataloknak szóló intelmek, nagyon sok felhasználó elfogadhatná, annak ellenére, hogy nem ezen társadalmi „kategória” tagja.

A fiataloknak szóló oldal mellett a szolgáltató a szülőknek is fogalmaz meg javaslatokat. Miszerint a szülőknek is bele kell helyezkedniük gyermekeik mostani kultúrájába és nekik is regisztrálni kell az oldalon, továbbá beszélgetni kell velük a biztonságról, amit itt ők tudnak a legjobban biztosítani maguknak. Ha tehetik, hozzanak létre az édesanyák vagy édesapák külön csoportot, amibe csak családtagjaik tartoznak, így ha bármely személyes információt megosztanak gyermekeik, akkor az csak a csoport számára lesz látható. Viszont sajnálatos módon olyan eljárás nincs, amivel a szülő gyermeke adatlapját kezelhetné vagy legalább csak megfigyelés alatt tarthatná.

⁴⁹http://index.hu/tech/2011/09/16/7_5_millio_facebook_felhasznalo_13_evnel_fiatalabb/ 2011.10.11.

⁵⁰<https://www.facebook.com/safety/groups/teens/> 2011.10.12.

Láthattuk azokat a fő vonulatokat, melyeket a Facebook képvisel az adatvédelem terén. Már itt sem mindig csak a pozitívumokat hangsúlyoztam, azonban ha tágítjuk látókörünket – és mért ne tennénk – és a következő alfejezetben túlmegyünk a Facebook adatvédelmi irányelvein, akkor majd be kell látnunk, hogy annak ellenére, hogy a nagyon jól megfogalmazott és összerakott alapvetések látszólag mindenre kiterjednek, a tények erre rácsáfolnak...

5.2. Adatvédelmi elvárások megvalósulása

Az eddigiekben taglaltam mind a Facebook adatvédelmi irányelveinek a tartalmát, mind az adatvédelemmel kapcsolatos jogszabályok mibenlétét. A kérdés innentől fogva az, mennyiben tartja be ezeket a rendelkezéseket a Facebook adatkezelői csoportja.

Ha az Avtv. rendelkezéseit vesszük alapul, amelyek az uniós irányelvek és egyezmények paragrafusait vezették be a magyar jogrendszerbe, akkor láthatjuk a törvény első paragrafusából, hogy az Avtv. célja, hogy „személyes adatával mindenki maga rendelkezzen.”⁵¹ A közösségi oldal tulajdonképpen biztosítja ezt a jogosultságot. Ha bármely Internetező nem szeretné nyilvánosságra hozni a közösségi portál tagjai előtt személyes adatait, nem regisztrál. Azonban ha mégis megteszi, az előző alfejezetben említett négy kötelezően adaton kívül más nem szükséges a regisztrációhoz. Továbbmegyek, ha a felhasználó tényleg csak a minimális személyes adat kiszolgáltatást szeretne, akkor beállíthatja, hogy ismeretlenek számára csak a neve és a neme legyen látható. Láthatjuk, az Avtv. elvárása nem érvényesül teljes mértékben, de a közösségi „létben” való részvételhez mindenképpen szükséges személyes adataink részleges kiszolgáltatása.

Az Avtv. hatálya kiterjed a Magyar Köztársaság területén folytatott adatkezelésre illetve adatfeldolgozásra. Ebből következően csak a magyar joghatóság alá tartozók esetén kellene alkalmazni. Annak ellenére, hogy ebben a paragrafusban kifejezetten nincs szabályozva, már korábban is említettem, hogy ha a harmadik országban megfelelő szintű védelmet tudnak biztosítani az adatnak, akkor továbbítható oda is. Tehát az Avtv. mégis csak rendelkezik extra-territoriális hatállyal.⁵² Azt, hogy ennek az adatszolgáltatásnak milyen szintűnek kell lennie, azt se európai irányelv, se az Avtv. nem rendezi. Továbbá figyelembe kell venni a 29-es Munkacsoport álláspontját is, miszerint „az ismeretségi hálózatok szolgáltatói a legtöbb esetben az adatvédelmi irányelv rendelkezéseinek hatálya alá tartoznak, még akkor is, ha székhelyük az EGT területén kívül található.”⁵³

⁵¹Avtv.1. §

⁵²Polefkó Patrik: Barátok és bizonytalanság közt, avagy a közösségi oldalokról adatvédelmi szemszögből (1. rész) In.: Infokommunikáció és Jog 38. szám, 2010. június 111. oldal

⁵³http://ec.europa.eu/justice/policies/privacy/docs/wpdocs/2009/wp163_hu.pdf 2011.11.02. 5/2009. számú vélemény az internetes ismertségi hálózatokról, 29-es Munkacsoport 5. o.

Ugyebár az adatvédelemmel foglalkozó fejezetben említettem, hogy abban az esetben, ha a szolgáltató vagy felhasználó harmadik országból származik, akkor jogválasztással lehet élni, vagy a felhasználó szokásos tartózkodási helye szerinti jogot kell alkalmazni. A Facebook saját problémáinak megkönnyítésére a jogválasztást alkalmazza. Ezt pedig úgy teszi, hogy a felhasználó által elfogadott adatvédelmi irányelvek részeként egyoldalúan rögzíti a saját állama (USA, California Állam) jogát, mint alkalmazandó jogot (Lex Fori). Bármely jogvita esetén a Santa Clara Megyei Szövetségi Bírósághoz lehet fordulni. Azonban, ha az Avtv. – t vesszük alapul, akkor meg kell vizsgálni, hogy a szolgáltatás a Magyar Köztársaság területére mutat – e? Véleményem szerint a válasz igenlő, mivel az adatkezelő tevékenysége ténylegesen országunk felé irányul – mivel a magyar magánszemélyek személyes adatait kezeli - , így a felhasználó szokásos tartózkodási helye szerinti jogot kellene alkalmazni. A fentiek alapján pedig elgondolkodtató, hogy ha az Avtv. rendelkezéseit is be kellene tartania a szolgáltatónak és nem is azt a jogot kellene alkalmazni, amit ő választ, miért nem így történik?

Lényeges pont az Avtv.- ben az adatbiztonság kérdése, mely alapján a szolgáltatónak a kötelezettsége a megfelelő szintű és minőségű biztonsági eszközök biztosítása.⁵⁴ Azonban arra vonatkozóan nem tartalmaz rendelkezést a törvény, hogy mi az a minimum elvárás, minimum szint, amit egy szolgáltatónak teljesítenie kell. Számos cikk lát napvilágot, miszerint a Facebookról az adathalászok könnyen „lophatnak” személyes adatokat. Példának okáért itt a 2010. augusztusi eset, ahol, ha a hacker beírt a bejelentkezési oldalra egy e-mail címet, és abban az esetben, ha az oldal ismerte a címet, kiadta a felhasználó fotóját és nevét.⁵⁵ A problémát miután napvilágot látott, kijavították. Másik teljesen új hír, miszerint kanadai kutatók olyan programokat (robotokat) hoztak létre, ami természetes személy felhasználónak álcázza magát.⁵⁶ A program ismerősnek jelölt minden felhasználót, akit véletlenszerűen kiválaszt. Ha az ismerősnek jelölést elfogadták a megjelölt felhasználók, olyan érzékeny adatokhoz jutottak hozzá róluk, amiket csak a barátaival oszt meg az ember. A robotok a kísérlet végére több mint 3000 ismerőst szereztek, amivel körülbelül 250 gigabájtnyi személyes adatot gyűjtöttek össze. Az automatizált programok 20% át szűrte ki a Facebook hamis profil kiszűrésére szolgáló

⁵⁴Avtv. 10. §

⁵⁵http://index.hu/tech/2010/08/12/fotokat_es_neveket_adott_ki_a_facebook/ 2011.09.03.

⁵⁶http://hvg.hu/Tudomany/20111103_facebook_botnet 2011.11.03.

biztonsági rendszere, ezek is csak azért váltak gyanússá, mivel ezeket a felhasználók spamként jelentették. A kutatók egy külön tanulmányban összegezték a védelmi rendszer problémáit.⁵⁷ A tudósok remélik, hogy még időben felszínre hozták a problémát és ennek a kutatásnak a folyamányaként a Facebook tulajdonosi köre megteszi a megfelelő lépéseket a probléma elhárítására. Pontosán az ilyen példák elkerülése végett lenne szükség egy bizonyos minimum szint kijelölésére európai szintű adatvédelemben, mert akkor rögvst lehetne bizonyítani, hogy a szolgáltató felelőssége az adatbiztonság szolgáltatása terén felróható - e, avagy sem. Most még ebben a mai állapotban, egyéni elbírálás alá esnek ezek a problémák.

Nem csak a szolgáltató kötelezettsége azonban a személyes adatok védelme. A közösségi oldalak felhasználóinak csoportját is terheli, azaz a regisztrált tagok is tekinthetők adatkezelőnek. Sajnos a legtöbb esetben nem azt tapasztaljuk, hogy a felhasználók figyelnének erre. Példának okáért, ha egy szerelmes pár szakít egymással, utána azokat a képeteket, amiket megosztottak a saját profiloldalukon kapcsolatuk boldog pillanatairól vagy éppen egymásról, más oldalakon vagy más kontextusban is feltűnnek. Ezzel az egyik fél két elvet is megsért. Egyrészt a közösségi oldal felhasználási feltételeit veszi semmibe, másrészt az Avtv.-ben rögzített célhoz kötött adatkezelés elvébe is ütközik és ebből következően a fénykép zárt rendszerben való elhelyezése után az érintett felhasználó külön beleegyezése szükségeltetne a más helyen és más feltételekkel való megosztásra.⁵⁸ Példámban valószínűleg meghatározható, hogy melyik fél követte el az adatvédelmi kihágást. Azonban, ha nem lehet pontosan definiálni ki tette, akkor már a fentebb is említett Büntető Törvénykönyv 177/A. § (1) bekezdésébe ütköző visszaélés személyes adattal vétség miatt lehet feljelentést tenni ismeretlen tettes ellen. Persze a fent említett példa alapján is lehet a Btk. alapján keresetet beadni, azonban ott a tettes ismert. Itt két út lehetséges. Vagy nem találják meg a tettes IP címét, ami alapján beazonosíthatnák – ez a valószínűbb -, vagy pedig ha megtalálják, azonban a bizonyítás így is nagyon nehézkes. Ha a felhasználó számítógépe vagy WIFI hálózata nem jelszóval védett, bárki hozzáférhet, vagy pedig csak szimplán egy „jóakaró” használta föl. Ezek a tények elegendő ahhoz, hogy egyértelműen ne lehessen rábizonyítani a rendőrség által felkutatott felhasználóra a bűncselekményt. Tehát büntetőjogi felelősségvonásra nincs lehetőség.

⁵⁷http://lersse-dl.ece.ubc.ca/record/264/files/ACSAC_2011.pdf 2011.11.03.

⁵⁸Fővárosi Ítéltábla 2. Pf. 21.792/2009/4.

Magyarán itt sem kap teljes védelmet az a felhasználó, aki csak élvezni akarja a közösségi oldal által nyújtott szolgáltatásokat.

Az adatvédelmi törvény alapján, amennyiben az érintett hozzájárult az adatkezeléshez, akkor őt szerződésben tájékoztatni kell minden olyan releváns információról, ami a személyes adatok kezelése során felmerülhet.⁵⁹ A gyakorlatban ugyebár ez úgy történik, hogy a két fél aláírásával tanúsítja, hogy elolvasta és megismerte a szerződés rendelkezéseit, így magára nézve kötelezőnek tekinti. A közösségi oldalak esetén ez általában a felhasználási feltételek beikszelésével vagy kipipálásával történik. Magyarán a szerződés fizikailag nem jön létre. A kérdés az, hogy ez tekinthető-e ez így érvényesen létrejött szerződésnek? Ha Ptk. alapján nézzük, akkor igen, mivel ráutaló magatartásként értékelhető. Azonban ha megnézzük az Avtv. fentebb említett rendelkezését, már nem mondhatjuk, hogy létrejön. Különösen, ha szenzitív adatról beszélünk, akkor mindenképpen írásbeli hozzájárulást követel a törvény.⁶⁰ Az írásbeli hozzájárulás követelményét pedig egy szimpla pipa vagy X nem elégíti ki. Ami megfelelő lenne, azt az elektronikus aláírásról szóló törvényünk (2001. évi XXV. törvény) megfelelő paragrafusára rögzíti: 4. § (1) Ha jogszabály a 3. § (2)–(4) bekezdésében foglaltakon kívüli jogviszonyban írásba foglalást ír elő, e követelménynek eleget tesz az elektronikusan aláírt elektronikus dokumentumba foglalás is, ha az elektronikusan aláírt elektronikus dokumentumot fokozott biztonságú elektronikus aláírással írják alá. Tehát csak fokozott biztonságú elektronikus aláírás esetén lenne a magyar törvényeknek megfelelő a Facebook felhasználási feltételeinek elfogadása.

Továbbá fel kell még azt is vetni, hogy regisztrációkor csak a négy alapadatot (név, nem, születési dátum, e-mail cím) kéri a regisztrációs felület. Ha valaki csak ezeket adja meg, már tagja lehet az Internetes közösségnek. Ebben az esetben elégnek bizonyul a felhasználási feltételek kipipálása vagy beikszelése. Azonban a Facebook nem kötelez további szenzitív adatok kitöltésére, csak felajánlja azok megosztását. Ha valaki ezeket közzé teszi, akkor már szükséges lenne külön írásbeli nyilatkozat. De itt meg kell jegyezni azt, hogy onnantól, ha egy szenzitív adat is felkerül az oldalra (márpedig nem csak egy kerül fel...), az adatkezelő kötelezettsége annak bizonyítása, hogy a felhasználó hozzájárulását adta az adatkezeléshez. Csakhogy ez csak egy elméleti síkon való gondolkodás, mivel a Facebook adatvédelmi irányelve az amerikai jog alkalmazását köti

⁵⁹ Avtv. 3. § (7)

⁶⁰ Avtv. 3. § (2) bek. a) pont

ki. Ami annyiban lényeges, hogy az amerikai jog teljes mértékben a felhasználókra hárítja azt a felelősséget, hogy milyen adatot és milyen mértékben oszt meg. Ezért nagyon lényeges a fiatalok védelme a közösségi oldalakon, mivel ők még kevésbé lehetnek tisztában a felhasználási feltételek tartalmával. Ebből következik, hogy sokkal nagyobb figyelmet kellene fordítani a felhasználóknak a felhasználási feltételek tanulmányozására, másik oldalról pedig a szolgáltatóknak kellene több mindenre kiterjedő, érthetőbb felhasználási feltételeket kialakítani.

Végezetül pedig a gyermekek és fiatalkorúak védelmével kell foglalkozni. Az Európai Bizottság segítségével 2009. február 10-én 21 nagy Internetes cég írta alá azt az európai megállapodást, amely a közösségépítő oldalak tizenhét évesnél fiatalabb felhasználók személyes adatainak biztonságát hivatott javítani.⁶¹ A megállapodást aláírók közt megtaláljuk a Facebookot, a Myspacet, a Googlet és a Hyvest is. (Hozzá kell tenni, hogy nem csak itt Európában vannak ilyen jellegű megállapodások. A Myspace és a Facebook külön-külön 49 államüggyessel kötött ilyen jellegű paktumot az Egyesült Államokban) Az egyezség részes felei a következő eszközökkel kívánták a fiatalkorúak védelmét elősegíteni:

- 1) visszaélés bejelentése gomb bevezetése;
- 2) a 18 évesnél fiatalabb felhasználók személyes adatai főszabályként nem nyilvánosak;
- 3) továbbá személyes adataik nem kereshetők az ismert keresőmotorok által;
- 4) a magánélet védelmét szolgáló funkciók mindig könnyen elérhetők és jól láthatóak legyenek;
- 5) 13 évesnél fiatalabb gyerekek regisztrálásának megnehezítése.

2010. májusában napvilágot látott egy Európai Bizottság általi sajtónyilatkozat, amelyben az európai digitális menetrend keretében végrehajtandó feladatokat gyűjtötték össze.⁶² Ebben rögzítik, hogy a közösségi oldalakat megkérik arra, hogy 2013 – ig a fiatalkorúak személyes adatainak védelmével kapcsolatos önszabályozó intézkedéseket vezessék be. Az Európai Bizottság 2011. június 21 – ei sajtóközleményében fent említett megállapodásban rögzített elérendő célok beépítését ellenőrizték a megállapodást szignáló

⁶¹<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/232&format=HTML&aged=1&language=HU&guiLanguage=en> 2011.11.04.

⁶²<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/10/199&format=HTML&aged=1&language=HU&guiLanguage=en> 2011.11.04.

14 portál esetében.⁶³ A 2) elv érvényesülése csupán csak 2 oldal esetében valósul meg, és ezek egyike sem a Facebook. A 3) elv két kisebb közösség építő oldal kivételével teljesül, továbbá egyet kivéve mindegyik szolgál külön a fiatal felhasználóknak és szüleiknek szóló biztonsági információkkal és útmutatókkal. Az 1) elv a vizsgált portálok 70%-ánál igénybe vehető, ezentúl pedig a levében érkező segítségkérésekre kb. 65%-a válaszol 1 napon belül. A Facebook mindkét előbb taglalt eszközt megfelelően vezette be az oldalán. Végül pedig, a sajtónyilatkozat kiemeli, hogy a személyes adatok védelmét érintő funkciók a legtöbb oldalon jól láthatóak, könnyen megtalálhatók. A sajtónak szánt anyagban nem esik szó az utolsó elvárás megvalósulásáról, azonban a bizottsági jelentés tartalmazza ezt is.⁶⁴ Ahogy már az előző fejezetben én is rögzítettem, a Facebook saját felhasználási feltételeiben is kijelenti, hogy 13 évesnél fiatalabb természetes személy nem regisztrálhat az oldalra. Leírtam, hogy az újra regisztrációs csalást a rendszer nem engedi. De, a jelentés szerint van egy kiskapu. Az lehetséges, hogy valaki úgy próbál újra regisztrálni, hogy a sikertelen regisztráció után bezárja az Internet böngészőjét (a jelentésben Firefox böngészőt használtak) majd újra megnyitja, akkor a művelet sikeres lehet. Ez azt mutatja, hogy a sütik nem tárolták az adatokat. Gondoltam, ezt én is kipróbálom. 2011. november 5-én saját böngészőmben (Google Chromeot használok) megpróbáltam kijátszani a Facebook rendszerét. Regisztráltam kitalált névvel és 2000-es születési évvel. Nekem már nem sikerült a kiskapun való „belépés”, az üzenet mindkét esetben egyértelmű volt: „Sajnos nem vagy jogosult regisztrálni a Facebookra.” A problémát valószínűleg már kijavították.

A többi 9 megállapodásban részt vevő fél esetében a célok megvalósítását felülvizsgáló sajtónyilatkozat 2011. szeptember 30-án látott napvilágot. Mivel ebben a nyilatkozatban a Facebookot nem tanulmányozták, csak annyit mondanék el, hogy górcső alá vett 9 közösségi oldal biztonsági mutatói sokkal rosszabbak, mint a pár hónappal azelőtt vizsgált 14 portálé.

Mindent egybevetve elmondható, hogy a közösségi oldalak létével és gyors fejlődésével a „merekv” jogszabályok még mindig nem tudnak mit kezdeni. A portálok adta problémák a jogszabályok hiányosságaira világítanak rá, és mutatják, hogy újabb szabályozásra lenne szükség. Sőt továbbmegyek, nemzetközi szintű egységes szabályzat lefektetése érik.

⁶³<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/11/762&format=HTML&aged=1&language=HU&guiLanguage=en> 2011.11.04.

⁶⁴http://ec.europa.eu/information_society/activities/social_networking/docs/individ_reports_11/facebook.pdf 2011.11.05.

Persze, ez nem mentség arra, hogy a Facebook és a többi közösségi oldal a nemzeti és nemzetközi törvények, jogszabályok és egyéb jogi aktusok rendelkezéseit nem, vagy nem megfelelően építi be saját adatvédelmi irányelveibe. Ezen felül a Facebook sok esetben nem is kíván európai szintű jogszabályhoz igazodni, inkább marad a saját jogánál. Láthattuk, sem az Avtv.-nek, sem a nemzetközi szintű megállapodásnak nem érvényesül minden sora úgy, ahogy elvárható lenne. Ehhez azonban hozzá kell tenni azt, hogy ennek oka részben az Avtv. általánosan megfogalmazott paragrafusaiban keresendő...

5.3. Információs társadalmi devianciák

Az információs társadalom kora kimozdította az embereket a megszokott életük medréből. Ehhez a gyors változáshoz, ismeretlen környezetbe való kerüléshez mindenkinek kell alkalmazkodnia előbb vagy utóbb. Már csak azért is, mivel a társadalmi elvárások és törvények sora afelé sodorja az embereket, hogy az elektronikus világ adta előnyökkel megkönnyítsék életüket. Sok egyén számára, akik ebbe az elektronikus világba születtek ténylegesen könnyebbséget okoz, azonban az idősebb generáció és a szociálisan hátrányos helyzetűek helyzetét éppen hogy megnehezíti. Tehát mérlegelhető, milyen rétegnek is tesz ez a fejlődés jót, nem is beszélve a „jó útról való letérésről”⁶⁵, a társadalmi elvárásokba ütköző devianciákról.

„A deviancia kifejezés valamely normák által szabályozott közösség együttélésének alapvető szabályait sértő attitűdöt jelöl”.⁶⁶ Tudományos dolgozatom esetén a közösségépítő hálózatok szabályait sértő tevékenységekről beszélhetünk. Az, hogy az egyes egyénekben kialakult differenciálódásnak mi a pontos oka, nem lehet pontosan körülhatárolni. Egy biztos, sokan nem voltak felkészülve ekkora „törésre” az életükben, így beszippantották őket az infokommunikációs forradalom által generált változások. Példának okáért, ha a közösségi oldalon megjelöl mindenkit, akit már látott vagy tudja ki az és azok elfogadják a jelölést, akkor az illető elhiheti magáról mennyire közkedvelt, népszerű, ami alapján könnyen álomvilágba ringathatja magát.

Miután körvonalaztam miről is van szó, nézzünk pár jellemzően közösségi oldalon felbukkanó devianciát.

Az első az Internetfüggőség, ezen belül is a közösségi portálokon való állandó lógás. Nagyon sok napilap hozott ilyen jellegű szalagcímeket: Elfajulhat a Facebook-függőség⁶⁷. A Népszabadság jó egy éve írt egy pennsylvaniai egyetemi kísérletről, ahol egy hétre blokkolták a Facebook hozzáférést a diákok számára. A felmérésből az derült ki, hogy a hozzáférés letiltás alatt a hallgatók úgy viselkedtek, mint a nikotinfüggők. Amikor csak tudták és nem látták őket, ellenőrizték okostelefonjaikon az üzeneteiket, hozzászólásokat. Nagyon kevés olyan vizsgált hallgató volt, aki élt a személyes kapcsolatteremtés

⁶⁵A deviancia kifejezés a latin „deviatio” (útról való letérés”) szóból származik.

⁶⁶Szathmáry Zoltán: Bűnözés az információs társadalomban, az információs társadalom devianciái In.: Infokommunikáció és Jog 26. szám, 2008. augusztus 154. oldal

⁶⁷http://nol.hu/noller/elfajulhat_a_facebook-fuggoseg 2011.11.08.

lehetőségével és elbeszélgetett társaival. Nemcsak ez az egy ilyen jellegű felmérés volt az előző években, de az elmondható, hogy minden résztvevő mentális rosszullétre panaszkodott, nyugtalanok voltak és nem találták a helyüket, kirekesztettség érzés volt bennük. A sok negatívum mellett kevés alany volt, aki elment volna sétálni vagy meglátogatni a valódi (és nem virtuális) barátait. Sajnos ez a tendencia egyre csak rosszabb lesz, mivel a közösségi portálok potenciális felhasználóinak száma egyre csak nő.

68

A következő lényeges deviancia a Internetes zaklatás vagy más néven stalking⁶⁹. Zaklatásról akkor beszélünk, ha az elkövetője jellemzően hosszabb időn keresztül, folyamatosan vagy éppen visszatérően molesztálja áldozatát. A zaklató motivációja többféle lehet. Visszautasított partnerek, közelséget keresők, egyszeri kapcsolatra vágyók vagy éppen csak vélt vagy valós sérelmeiket megbosszulni akarók. A zaklatásnak a közösségi oldalakon elterjedt változata a cyber-stalking. Sajnos Amerikában több ügyről is tudunk. Az egyik legismertebb eset, amikor egy 13 éves lány akasztotta fel magát, amiatt, hogy szakítás után az exbarátja intim fotókat tett közzé róla, amivel sorozatos gúnyolódások célpontjává vált⁷⁰. A Btk. nevesíti is a telekommunikációs eszköz útján történő elkövetést.⁷¹ Látható, hogy valós veszélyről beszélünk, ami a közösségi szájtok kiteljesedésével még csak fokozódik. A cyber-stalkingnak Magyarországon két ismertebb trendje létezik. Az egyik a cyberbullying, a másik pedig a sexting. A cyberbullying, egy olyan lejárató, megalázó durva tréfa, amit jellemzően a 12 és 17 év közötti fiatalok tesznek. Ők a kamerás mobilokkal rögzített baleseteket vagy éppen

⁶⁸<http://internet.addictionblog.org/am-i-a-facebook-addict-10-signs-of-facebook-addiction/> 2011.11.08.

⁶⁹A stalking angol kifejezés, magyar jelentése: vadásznyszerrel vad hajtatása, üzése, kifárasztása.

⁷⁰<http://www.origo.hu/techbazis/internet/20100325-cyberbullying-artalmatlannak-latszo-eroszak-a-kiberterben.html> 2011.11.08.

⁷¹Btk. 176/A. § (1)

kellemetlen jelenteket közzé teszik a közösségi platformokon. Az online zaklatás ellen az unió is fellépet egy kampányfilmmel és egy fiataloknak szóló oldallal⁷².

A másik fajtája a sexting. Ez egy olyan jelenség, amely során a fiatalok a közösségépítő portálokon önmagukról pornográf vagy erotikus fotókat osztanak meg.

„E két trend a magánszféra teljes eltűnésére utal, amíg a cyberbullying más magánszférájának a semmibevétele, addig a sexting a felhasználó saját magánszférájának a teljes megnyitását jelenti.”⁷⁵

⁷²<http://www.keepcontrol.eu/?lang=hu> 2011.11.08.

⁷³<http://oktinf.elte.hu/blog2011osz/?p=88> 2011.11.08.

⁷⁴<http://www.napiszar.com/wp-content/uploads/2011/09/suzy.jpg> 2011.11.08.

⁷⁵Szathmáry Zoltán: Az információs társadalom devianciái, a zaklatásról és a cyber-stalkingról In.: Infokommunikáció és Jog 33. szám, 2009. augusztus 115. oldal

További deviancia a gyermekcsábítás vagy child grooming. Ez egy olyan tevékenység, amelyet szándékosan azzal a céllal végeznek, hogy egy jó barátságot és érzelmi kapcsolatot alakítsanak ki a fiatal felhasználóval, hogy a későbbi szexuális zaklatás céljából csökkentsék gátlásait. Sajnos ilyen esetekkel már nem csak a nagyvilágban, hanem országunkban is találkozhatunk. A pedofilok nagy része a közösségi portálokat használja, arra, hogy „becserkésze” áldozatát. Általában nem is egy, hanem több álprofillal rendelkeznek és kiadják magukat iskolába járó fiataloknak. Főleg akkor nagy a baj, ha a felhasználó kevés barátal rendelkezik és minden idejét az új, együtt érző barátjára fordítja. A barátságból szerelem lesz és a fiatal felhasználó nincs tisztában azzal, hogy manipuláció áldozata lett. Ha a csábításnak enged, végeláthatatlan következményei lehetnek és lehetséges, hogy élete végéig lelki roncs marad.

Mindent összevetve elmondható, hogy mindegyik deviancia, amit felsoroltam, a közösségi oldalak nélkül nem lett volna elterjedt. A közösségi szájtok létrejötte teremtette meg a lehetőséget arra, hogy ezeket a törvényekbe és felhasználási feltételekbe ütköző cselekedeteket végrehajtsák. Sajnálatos módon legtöbbjük nem olyan vidám, mint a két utolsó. De ennek ellenére azok is beleférnek a deviancia fogalmi körébe. Arra a kérdésre, hogy a fiatalokat ezektől a devianciáktól hogyan lehetne leghatékonyabban megvédeni, még nincs megfelelő válasz. Egyik út talán annak az általam is már említett 2009. februárjában 21 szolgáltató által kötött megállapodás minden pontjának a teljesítése. A másik lehetséges út, saját magunk és családunk védelme. Ennek keretében a szülők és nagytestvérek odafigyelése arra, hogy a kisebb testvér hogyan tölti el idejét az Internet rengetegében. Tudom, hogy ebben a rohanó világban sokszor az embernek saját magára nincs elég ideje, azonban azt mindenkinek látnia kell, hogy a kiskorúak sokkal nagyobb veszélynek vannak kitéve az információs társadalom szélesebb fejlődése által.

Utószó

Ahogy az előszóban is céloztam rá, személyes adatait leghatékonyabban mindenki saját maga védheti meg. Mégpedig úgy, hogy a legkevesebb adatot oszt meg az Interneten. Tehát nem a tűzfalak és különböző védelmi rendszerek rohamos fejlődésében kell bízni, mivel a fejlődést nem a fejlesztők és szolgáltatók hozzák a technológiában, hanem a hackerek „munkálkodására” való válaszként épül lépésről lépésre ez a technikai tudomány. Ennek pedig egyenes következménye az, hogy mindig lesz olyan felhasználó, aki ezeknek az adathalászatoknak az áldozata.

Remélem dolgozatommal sikerült érzékeltetnem, hogy milyen adatvédelmi kiskapukkal és joghézagokkal találkozhatunk a közösségi oldalakkal kapcsolatban. Jól látható, hogy a szépen megfogalmazott, barokkos körmondatokban lefektetett adatvédelmi irányelvek nem minden területen működnek az elvárható hatékonysággal. Az egyik legnagyobb probléma a Facebookal, a folyton változó, mindig újabb és újabb rendelkezéssel bővülő adatvédelmi irányelv. Dolgozatom befejezése után látott napvilágot egy hír, miszerint az Egyesült Államok Versenyhivatala egy vizsgálat alkalmával kötelezte a Facebookot, hogy változtasson a személyes adatok kezelésén.⁷⁶ Ennek következtében a szolgáltató mindig ki fogja kérni a változtatások előtt a felhasználók véleményét, és rájuk csak azok a változtatások lesznek érvényesek, amelyeket elfogadtak. Továbbá a hír azt is tartalmazza, hogy az oldal adatkezelését külsős auditorok is vizsgálhassák. A hír pozitív, azonban a különböző adatvédelmi csoportok kételkednek benne, hogy ez az eljárás hosszú távon megvalósulna.

Azonban a jelenlegi helyzet még sajnos nem ez. Ha a fenti eljárás és a fentebb említett 21 közösségi oldal részvételével létrejött megállapodás eléri célját, akkor talán megfelelően lesz biztosítva a személyes adatok védelme. Jelzem, csak talán, mivel másik oldalról a felhasználóknak is tudatosabb és sokkal figyelmesebbnek kellene lenniük saját adataik tekintetében.

Mindent összevetve, az adatvédelmi szabályok még nem értek el arra a szintre, amit a technikai fejlődés igényelné. Remélhetőleg a jogfejlődés minél hamarabb párhuzamba hozható majd a technika jelenlegi szintjével.

⁷⁶<http://online.wsj.com/article/SB10001424052970204224604577030383745515166.html> 2011.11.11.

Felhasznált Irodalom

Könyvek, folyóiratok:

Adatvédelmi Biztos Irodája: Az odaátra nyíló ajtó, Budapest 2001.

Balogh Zsolt György: Jogi Informatika, Budapest–Pécs, Dialóg Campus. 1998.

Bell, Daniel (1976.) The Coming of Post-Industrial Society. New York: Basic Books

Castells, Manuel (2000.) A hálózati társadalom kialakulása. Az információ kora: Gazdaság, társadalom és kultúra. I. kötet. Ford. Rohonyi András. Gondolat-Infonia, 2005.

Halász Mónika: A kéretlen elektronikus hirdetések (spam) magyar jogi szabályozásáról és hatósági gyakorlatáról In.: Infokommunikáció és Jog 24. szám, 2008. április

Jóri András: Adatvédelmi Kézikönyv, elmélet, történet, kommentár, Budapest, Osiris Kiadó, 2005.

Komenczi Bertalan: Információelmélet. Eszterházy Károly Főiskola (Eger) távoktatási anyag. 2002.

Majtényi László: Információ és Médiajog I. Bíbor Kiadó, Miskolc, 2010.

Martin, W. J.: The global information society Asliblgover Hampsire; England, Vermont. USA 1995.

Masuda, Yoneji (1983.) Az információs társadalom - mint posztindusztriális társadalom, Ford. Kozma Katalin Budapest: OMIKK, 1986.

Pintér Róbert (2007.) Az információs társadalom, az elmélettől a politikai gyakorlatig Gondolat Kiadó, Új mandátum, Budapest

Polefkó Patrik: Barátok és bizonytalanság közt, avagy a közösségi oldalakról adatvédelmi szemszögből (1. rész) In.: Infokommunikáció és Jog 38. szám, 2010. június

Polefkó Patrik: Barátok és bizonytalanság közt, avagy a közösségi oldalakról adatvédelmi szemszögből (2. rész) In.: Infokommunikáció és Jog 40. szám, 2010. október

Polefkó Patrik: Barátok és bizonytalanság közt, avagy a közösségi oldalakról adatvédelmi szemszögből (3. rész) In.: Infokommunikáció és Jog 41. szám, 2010. december

Polefkó Patrik: Barátok és bizonytalanság közt, avagy a közösségi oldalakról adatvédelmi szemszögből (4. rész) In.: Infokommunikáció és Jog 42. szám, 2011. február

Polefkó Patrik: Barátok és bizonytalanság közt, avagy a közösségi oldalakról adatvédelmi szemszögből (5. rész) In.: Infokommunikáció és Jog 44. szám, 2011. június

Stehr, Nico (2002.) A World Made of Knowledge. Lecture at the Conference "New Knowledge and New Consciousness in the Era of the Knowledge Society", Budapest, January 31st

Szathmáry Zoltán: Bűnözés az információs társadalomban, az információs társadalom devianciái In.: Infokommunikáció és Jog 26. szám, 2008. augusztus

Szathmáry Zoltán: Az információs társadalom devianciái, a zaklatásról és a cyber-stalkingról In.: Infokommunikáció és Jog 33. szám, 2009. augusztus

Van Dijk, Jan (2006.) The Network Society. London: Sage. Second Edition

Internetes források:

<http://oreilly.com/web2/archive/what-is-web-20.html> 2011.09.17.

http://hu.wikipedia.org/wiki/Web_2.0 2011.09.17.

http://blogvilag.hu/archives/2008/05/16/Web_30_-_a_letisztulas/ 2011.09.17.

<http://jcmc.indiana.edu/vol13/issue1/boyd.ellison.html> 2011.09.25.

http://hu.wikipedia.org/wiki/Mark_Zuckerberg 2011.09.25.

<http://pcworld.hu/kozossegi-oldalak-a-facebook-arnyekaban-20110826.html?p=1>
2011.09.25.

http://hvg.hu/Tudomany/20110925_internet_alapszukseglet 2011.09.27.

<http://www.cisco.com/en/US/solutions/ns341/ns525/ns537/ns705/ns1120/CCWTR-Chapter1-Press-Deck.pdf> 2011.09.27.

<http://mattmckeeon.com/facebook-privacy/> 2011.10.10.

http://index.hu/tech/2010/05/21/kivonulas_a_facebookrol/ 2011.10.10.

http://index.hu/tech/biztonsag/2011/09/26/kikapcsolas_utan_is_tovabb_kovet_a_facebook/?rnd=682 2011.09.27.

<https://nikcub-static.appspot.com/logging-out-of-facebook-is-not-enough> 2011.09.27.

<http://pcforum.hu/szotar/?term=HTTPS&tm=miaz> 2011.10.11.

http://index.hu/tech/2011/09/16/7_5_millio_facebook_felhasznalo_13_evnel_fiatalabb/
2011.10.11.

<https://www.facebook.com/safety/groups/teens/> 2011.10.12.

A 29-es számú Munkacsoport 5/2009. számú véleménye az internetes ismertségi hálózatokról

http://ec.europa.eu/justice/policies/privacy/docs/wpdocs/2009/wp163_hu.pdf 2011.11.02.

http://groups.csail.mit.edu/mac/classes/6.805/articles/privacy/Privacy_brand_warr2.html
2011.10.16.

<http://pcforum.hu/hirek/13222/Szabadalmaztatta+felhasznaloi+webes+nyomkoveteset+a+Facebook.html> 2011.10.17.

<http://iwiw.hu/i/felhasznalasi-feltetelek> 2011.10.17.

<http://www.myspace.com/Help/Privacy> 2011.10.17.

<http://iwiw.hu/i/adatkezelesi-szabalyzat> 2011.10.17.

<https://www.facebook.com/settings/?tab=privacy> 2011.10.17.

<https://www.facebook.com/about/privacy/> 2011.10.18.

<https://www.facebook.com/terms.php?ref=pf> 2011.10.18.

<http://www.mako.hu/files/alkotmany.pdf> 2011.10.19.

http://www.kozarmisleny.hu/docs/torvenyek/1949_XX.pdf 2011.10.19.

<http://www.oecd.org/dataoecd/16/9/15590228.pdf> 2011.10.20.

<http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/108.htm> 2011.10.20.

http://index.hu/tech/2010/08/12/fotokat_es_neveket_adott_ki_a_facebook/ 2011.09.03.

http://hvg.hu/Tudomany/20111103_facebook_botnet 2011.11.03.

http://lrsse-dl.ece.ubc.ca/record/264/files/ACSAC_2011.pdf 2011.11.03.

Yazan Boshmaf, Ildar Muslukhov, Konstantin Beznosov, Matei Ripean: The Socialbot Network: When Bots socialize for Fame and Money

http://ec.europa.eu/information_society/activities/social_networking/docs/new_self_decl_2010/facebook.pdf 2011.11.04.

http://ec.europa.eu/information_society/activities/social_networking/docs/individ_reports_11/facebook.pdf 2011.11.05.

<http://socialtimes.hu/articlepage/?article=1590-egyre-tobb-fiatal-tzaklatnak-az-interneten-keresztul> 2011.11.07.

http://nol.hu/noller/elfajulhat_a_facebook-fuggoseg 2011.11.08.

<http://internet.addictionblog.org/am-i-a-facebook-addict-10-signs-of-facebook-addiction/> 2011.11.08.

<http://www.origo.hu/techbazis/internet/20100325-cyberbullying-artalmatlannak-latszo-eroszak-a-kiberterben.html> 2011.11.08.

<http://www.keepcontrol.eu/?lang=hu> 2011.11.08.

<http://oktinf.elte.hu/blog2011osz/?p=88> 2011.11.08.

<http://www.napiszar.com/wp-content/uploads/2011/09/suzy.jpg> 2011.11.08.

<http://online.wsj.com/article/SB10001424052970204224604577030383745515166.html> 2011.11.11.

Európai Unió Sajtónyilatkozatok:

Közösségépítő Weboldalak: A nagyobb szolgáltatók megállapodását a Bizottság is segítette

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/232&format=HTML&aged=1&language=HU&guiLanguage=en> 2011.11.04.

Európai digitális menetrend: milyen előnyökkel jár számomra?

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/10/199&format=HTML&aged=1&language=HU&guiLanguage=en> 2011.11.04.

Digitális menetrend – csupán két közösségépítő oldalon nem publikusak alapértelmezés szerint a fiatalok személyes adatai

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/11/762&format=HTML&aged=1&language=HU&guiLanguage=en> 2011.11.04.

Törvények:

1949. évi XX. törvény a Magyar Köztársaság Alkotmánya

1959. évi IV. törvény a Magyar Köztársaság Polgári Törvénykönyvéről (Ptk.)

1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről (Btk.)

1992. évi LXIII. törvény a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról (Avtv.)

1998. évi VI. törvény az egyének védelméről a személyes adatok gépi feldolgozása során, Strasbourgban, 1981. január 28. napján kelt Egyezmény kihirdetéséről

2001. évi XXXV. törvény az elektronikus aláírásról

2001. évi CVIII. törvény az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről (Ekertv.)

2003. évi C. törvény az elektronikus hírközlésről

2005. évi LIII. törvény az egyének védelméről a személyes adatok gépi feldolgozása során, Strasbourgban, 1981. január 28-án kelt Egyezménynek a felügyelő hatóságokról és

a személyes adatok országhatárokat átlépő áramlásáról szóló, Strasbourgban, 2001. november 8-án kelt Kiegészítő Jegyzőkönyve kihirdetéséről

2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról

Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)

Határozatok:

15/1991. (IV. 13) Alkotmány Bírósági határozat

Fővárosi Ítéltábla 2. Pf. 21.792/2009/4. határozata

Európa Unió Határozat:

Az Európai Parlament és a Tanács 593/2008/EK rendelete (2008. június 17.) a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról (Róma I.)

Európa Unió Irányelvek:

Az Európai Parlament és a Tanács 95/46/EK irányelve (1995. október 24.) a személyes adatok feldolgozása vonatkozásában az egyének védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról

Az Európai Parlament és a Tanács 2009/136/EK irányelve (2009. november 25.) az egyetemes szolgáltatásról, valamint az elektronikus hírközlő hálózatokhoz és elektronikus hírközlési szolgáltatásokhoz kapcsolódó felhasználói jogokról szóló 2002/22/EK irányelv, az elektronikus hírközlési ágazatban a személyes adatok kezeléséről, feldolgozásáról és a magánélet védelméről szóló 2002/58/EK irányelv és a fogyasztóvédelmi jogszabályok alkalmazásáért felelős nemzeti hatóságok közötti együttműködésről szóló 2006/2004/EK rendelet módosításáról